

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวางแผนนโยบายการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน
2. การจัดการความรู้
3. การวางแผนนโยบายการจัดการความรู้
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. สรุปเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการศึกษา ได้ดำเนินนโยบายจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ไอซีที โดยรับแจ้งความจําางจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ไอซีที สร้างแหล่งความรู้ในชุมชน สามารถสืบค้นได้ด้วยตนเองพร้อมส่งเสริมการเรียนรู้แบบยั่งยืน โดยนายไกรสร พรสุธี (2550) ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) เปิดเผยว่า สำนักงานปลัดกระทรวงไอซีที ได้จัดทำโครงการการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน ในศาสนสถาน และชุมชนที่เหมาะสม ซึ่งเป็นโครงการต่อยอดจากโครงการต่างๆ ที่ผ่านมา อาทิ เช่น โครงการหนึ่งวัดหนึ่งศูนย์การเรียนรู้ หรือ One Temple One e-Learning Center : OTEC ที่ได้ดำเนินการแล้วทั้งสิ้นจำนวน 11 วัด ทั่วประเทศ โครงการพัฒนาชุมชนแห่งข้อมูล (i-Community) และผู้บริหารสารสนเทศชุมชน (Community CIO) จำนวน 5 ศูนย์ และโครงการ Community e-Center จำนวน 1 ศูนย์

คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก (Freire, 2008) ได้ให้ความหมายของเทเลเซนเตอร์ หรือศูนย์การเรียนรู้ทางไกลในลักษณะที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนเอาไว้ว่า เป็นแหล่งที่เข้าถึงความรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นช่องทางในการเข้าถึงมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นโครงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชนในประเทศไทย จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ของเด็ก เยาวชน ตลอดจนผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน รวมทั้งเป็นแหล่งสืบค้นที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อเป็นการ

ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีเป้าหมายในการจัดตั้งศูนย์ฯ จำนวน 20 ศูนย์ให้แล้วเสร็จภายในปีงบประมาณ 2550 กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) จึงขอแจ้งให้ชุมชนที่มีความประสงค์เข้าร่วมโครงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน โดยสามารถดาวน์โหลดรายละเอียดโครงการดังกล่าวได้ที่ <http://www.mict.go.th> พร้อมส่งหนังสือแสดงความจำนงขอรับการติดตั้งศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน มายังกระทรวงไอซีที โดยส่งจดหมายแจ้งความจำนงมาที่ สำนักงานปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เลขที่ 89/2 หมู่ 3 บมจ. ทีไอที ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 ทั้งนี้ กระทรวงไอซีทีจะประสานงานกับชุมชนเพื่อขอรายละเอียดเพิ่มเติม สำหรับเป็นข้อมูลในการประเมินศักยภาพ ความพร้อม และความเหมาะสมในการดำเนินการจัดตั้งศูนย์ฯ ในโครงการนำร่องจำนวน 20 ศูนย์ฯ

ต่อมาในสมัย นายสี ล้ออุทัย (2551) ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กล่าวว่า กระทรวงเตรียมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไอซีทีระยะที่ 2 จำนวน 40 แห่ง และของภาคเอกชนอีก 5 แห่ง รวมเป็น 45 แห่งภายในปีนี้ โดยเปิดอย่างเป็นทางการแล้วในวันนี้ นอกจากนี้ ยังตั้งงบประมาณในปี 2552 ไว้จำนวน 80 ล้านบาท เพื่อจัดตั้งศูนย์จำนวน 100 แห่ง และจะจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชนจนครบ 900 แห่งทั่วประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการความรู้ด้านคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ภูมิปัญญาระหว่างชุมชนทั่วประเทศ รวมถึงพัฒนาเพื่อส่งเสริมอาชีพในอนาคต เพื่อช่วยลดช่องว่างในการสื่อสารเทคโนโลยีสารสนเทศในปีที่ผ่านมากระทรวงไอซีทีจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนระยะที่ 1 ไปแล้ว 20 แห่ง โดยใช้งบประมาณอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์แห่งละประมาณ 700,000 บาท และมอบหมายให้ผู้บริหารศูนย์ของชุมชนเป็นผู้ดูแลและซ่อมบำรุง โดยร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด และชุมชน โดยเน้นพื้นที่ภายในวัดให้เป็นศูนย์กลางเพื่อลดช่องว่างการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศสู่ชุมชน

นายสี ล้ออุทัย ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือ ไอซีที กล่าวถึงวัตถุประสงค์โครงการว่า เป็นความร่วมมือจากหน่วยงานดังกล่าว เพื่อลดปัญหา ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) หรือความไม่เท่าเทียมกันทางด้านเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น เนื่องจากความก้าวหน้าและพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี ทั้งนี้ความร่วมมือดังกล่าว ถือเป็นบูรณาการการที่สะท้อนให้เห็นถึงความตั้งใจ เจตนารมณ์ ระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชนในชุมชน โดยศูนย์การเรียนรู้ฯ แห่งนี้เป็นรากฐานที่ดีแห่งอนาคต ในการร่วมกันสร้าง ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ตลอดจนแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ระหว่างชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศปลัดไอซีที กล่าวต่อว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดตั้ง และความยั่งยืนของศูนย์ฯ เพราะความร่วมมือและความสามัคคีภายในชุมชนจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการบริหารจัดการ และดำเนินงานต่อไปได้ โดยทางกระทรวงไอซีที หวังเป็นอย่างยิ่งว่า องค์กรบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน และประชาชน จะได้รับ

ประโยชน์สูงสุด อีกทั้งคาดหวังทางอ้อมด้วยว่า สามารถแก้ไขปัญหา นักเรียน นักศึกษาที่เข้าไปใน เว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสมได้

นอกจากนั้น การใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ นับเป็นเครื่องมือที่สำคัญไม่น้อยกว่าเรียนรู้ สำหรับการส่งเสริม และพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถในการใช้งานคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้โครงการดังกล่าว มีการจัดอบรมวิทยากรในกรุงเทพฯ ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ พร้อมทั้งถ่ายทอดสู่ชุมชนได้เป็นอย่างดี

การให้ศูนย์การเรียนรู้ฯ ดำเนินต่อไปได้ เป็นข้อตกลงว่า ไอซีที จะมาร่วมดูแลอยู่ประมาณ หนึ่งปี มีการเชิญผู้ดูแลศูนย์การเรียนรู้ฯ หรือตัวแทนชุมชนไปอบรมที่กรุงเทพฯ ประมาณ 14 วัน โดยให้เรียนรู้เกี่ยวกับการซ่อมเครื่องเล็กๆ น้อยๆ คู่มือการจัดทำเว็บไซต์ การบริหารจัดการศูนย์ฯ จะต้องทำอะไรบ้าง แล้วมีหลักสูตรเป็นไปตามข้อตกลง ตามความร่วมมือ เขาจะต้องมาอบรมคนในชุมชนเกิดความรู้ เข้าใจ ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ ถ้าพบปัญหา ก็สามารถคุยกับศูนย์ฯ อื่นๆ ได้ คิดต่อกันได้ สำหรับค่าใช้จ่าย กระทรวงไอซีที จะเป็นผู้รับผิดชอบ ค่าอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง (Hi speed Internet) ในปีแรก ส่วนการซ่อมบำรุงครอบคลุม 3 ปี ตามระยะเวลาประกัน หลังจากนั้นทางศูนย์การเรียนรู้ฯ ต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง นายเอกธัม ิ อวยสินประเสริฐ กรรมการผู้จัดการ บริษัท อินเทล ไมโครอิเล็กทรอนิกส์ (ประเทศไทย) จำกัด สนับสนุนแนวทางนี้โดยให้ความเห็นว่าเป็นเด็ก และคนในชุมชนที่ไม่มีโอกาสเข้าหาสื่อดิจิทัล สามารถเข้ามาใช้คอมพิวเตอร์ค้นหาข้อมูลให้มาก และหลากหลายที่สุด ท้ายสุดเด็กก็จะได้รับประโยชน์ พร้อมเป็นแรงกระตุ้นในการเรียนรู้ ส่งเสริมให้บุคลากรมีคุณภาพมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นจุดเริ่มต้นค้นหาหนังสือที่มีอยู่ตามเว็บไซต์บนอินเทอร์เน็ต สิ่งที่ใช้บริการจากศูนย์การเรียนรู้ฯ จะได้รับขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การใช้งาน ถ้าเป็นเว็บไซต์เครือข่ายสังคม (Social Networking) ก็เหมือนการเข้าไปพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น โพสต์ภาพได้ประโยชน์ แต่ส่วนใหญ่สังคมมองจุดที่เป็นความเสียหายมากกว่า จึงเกิดเป็นความกังวล แต่ถ้าเปรียบเทียบกับประโยชน์ย่อมมีมากกว่า

นอกจากนี้ชุมชนจะได้รับประโยชน์ โดยที่ศูนย์จะเป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงาน และให้บริการข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์สินค้า อาชีพ และค้าขายผ่านเว็บ ทำให้คนทุกกลุ่มในชุมชนได้รับการพัฒนา เช่น กลุ่มเด็ก เยาวชน กลุ่มอาชีพ กลุ่มภูมิปัญญา กลุ่มพระเณร กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสตรี เป็นต้นอย่างไรก็ตามกระทรวงไอซีที ได้เริ่มโครงการ จากปี 2549 โดยติดตั้งไปแล้ว 20 ศูนย์การเรียนรู้ฯ และขณะนี้มิโครงการจะติดตั้งทั้งหมด 50 จังหวัด รวม 60 ศูนย์ฯ สำหรับปี 2551 จะติดตั้งอีก 39 จังหวัด 45 ศูนย์ฯ โดยคาดว่าจะแล้วเสร็จภายในเดือน ธ.ค.ปี 2551 แม้ว่าสภาพเศรษฐกิจในประเทศไทยจะเป็นไปในทิศทางใด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังคงจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ฯ ต่อไป เพื่อประโยชน์ของชุมชน เหลือเพียงแต่ว่า จะกระตุ้นการสานต่อจากเจตนารมณ์ดังกล่าวได้หรือไม่ เพราะโครงการฯ นี้ไม่ใช่แค่การนำเครื่องคอมพิวเตอร์

มาทั้งไว้ให้กับชุมชน แต่เป็นความรับผิดชอบระยะยาว ที่เป็นรูปธรรมฝากไว้ ให้กับชุมชนช่วยกันดูแล เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไป (กนกรัตน์ โกวิชัย, 2551)

ศูนย์หลายแห่งได้รับการยกย่องให้เป็นศูนย์ที่มีผลงานอยู่ในระดับชาติ เช่นที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทำโครงการศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน โดยตำบลบางเพรียง ตั้งไว้ที่โรงเรียนวัดโคธารามตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ สมุทรปราการ มีคุณครูที่มีความรู้และตั้งใจพัฒนาระบบไอทีเพื่อการศึกษาและชุมชนเป็นวิทยากร ถ่ายทอดวิทยายุทธ พร้อมกับเปิดเว็บของตำบลขึ้นเอง ความสนใจจะเรียนรู้และใช้ประโยชน์ก็มีมากขึ้น ศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน ตั้งขึ้นเพื่อกระจายความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ไปสู่ชุมชนทั่วประเทศ ด้วยจุดมุ่งหมายลดช่องว่างในการเข้าถึง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อให้ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น ชาวบ้าน และเด็ก เยาวชน ในท้องถิ่น นำความรู้และเครื่องมือในศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน ที่มอบให้ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนา ความรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิต ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น (วิระพันธ์ โดมินูญ, 2553)

รายชื่อศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนระยะที่ 1 ปี 2550 จำนวน 20 ศูนย์

1. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนพระโขนง กทม.
2. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนตำบลบางเพรียง จังหวัดสมุทรปราการ
3. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนบ้านช้าง จังหวัดนครนายก
4. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนเทศบาลบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
5. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนตำบลบางเสร่ จังหวัดชลบุรี
6. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนวัดสุวรรณมงคล จังหวัดตราด
7. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนจังหวัดมหาสารคาม
(ศูนย์บริการข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร) จังหวัดมหาสารคาม
8. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนวัดสระเกษ จังหวัดร้อยเอ็ด
9. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนตำบลตาอ้อ จังหวัดสุรินทร์
10. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนมหาชีवालย์ จังหวัด บุรีรัมย์
(เดิมจะติดตั้งที่ อบต.คานหาม จังหวัดอุษายา แต่เนื่องจากสถานที่ไม่พร้อม จึงได้คัดเลือกมหาชีवालย์ จังหวัดบุรีรัมย์ แทน)
11. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนเทศบาลนครลำปาง จังหวัดลำปาง
12. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน
13. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนเวียงเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
14. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนจังหวัดน่าน จังหวัดน่าน

15. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนจังหวัดพิจิตร จังหวัดพิจิตร
16. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนตำบลห้วยยอด จังหวัดตรัง
17. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนตำบลกำแพง จังหวัดสตูล
18. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
19. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนบ้านนาสารนอก จังหวัดสุราษฎร์ธานี
20. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนตำบลกลาย จังหวัดนครศรีธรรมราช
21. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนตำบลกำแพง จังหวัดระนอง

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2551 ข) รายชื่อศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน โดย กระทรวง ICT สาขามาตรวจสอบได้ที่ <http://www.thaitelecentre.org> ขณะเดียวกัน ในระยะที่ 2 ก็มีรายชื่อศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนระยะที่ 2 ปี 2551 จำนวน 40 ศูนย์

1. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนบ้านวังลานใต้ จังหวัดกาญจนบุรี
2. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนกานหาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนอบต.จอมปลวก จังหวัดสมุทรสงคราม
4. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนตำบลคลองวัว จังหวัดอ่างทอง
5. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนบ้านหินโง่งน จังหวัดอุทัยธานี
6. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนตำบลพิบูลทอง จังหวัดสิงห์บุรี
7. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนบ้านบึงหล่ม จังหวัดกำแพงเพชร
8. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนเทศบาลตำบลอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
9. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนอบจ.นครไทย จังหวัดพิษณุโลก
10. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนร่องฟอง จังหวัดแพร่
11. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนเวียงใต้และป่าขาม จังหวัดแม่ฮ่องสอน
12. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนชายแดนจังหวัดตาก จังหวัดตาก
13. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนโรงเรียนวัดปรารงค์ จังหวัดน่าน
14. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนวัดห้วยวัน จังหวัดพะเยา
15. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนตำบลท่าตุ้ม จังหวัดลำพูน
16. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนตำบลบึงบัว จังหวัดพิจิตร
17. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนบ้านหน้าถ้ำ จังหวัดชุมพร
18. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนตำบลควนขนุน จังหวัดพัทลุง
19. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนศูนย์ศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช
20. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนอบต.ทรายขาว จังหวัดปัตตานี

21. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนตำบลเทพา จังหวัดสงขลา
22. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนตำบลสะปำย้อย จังหวัดสงขลา
23. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนโรงเรียนตันหยงมัส จังหวัดนราธิวาส
24. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนตำบลไพรวัน จังหวัดนราธิวาส
25. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนบ้านยาว จังหวัดยะเชิงเทรา
26. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนค่ายพรหมโยธี จังหวัดปราจีนบุรี
27. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนบางเป้า จังหวัดตราด
28. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนตำบลกรำ จังหวัดระยอง
29. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว
30. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น
31. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนตำบลบ้านแก่ง จังหวัดชัยภูมิ
32. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนบ้านทุ่งแต่ จังหวัดยโสธร
33. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนวัดธาตุเรณู จังหวัดนครพนม
34. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนโรงเรียนอรพิมพิทยาศาสตร์ จังหวัดนครราชสีมา
35. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนโรงเรียนบ้านคอนสวรรค์ จังหวัดสุรินทร์
36. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนบ้านนาหมอม้า จังหวัดอำนาจเจริญ
37. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนวัดโพธิการาม จังหวัดร้อยเอ็ด
38. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านวังชมภู จังหวัดเลย
39. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนประชาสามัคคี จังหวัดสกลนคร
40. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนเทศบาลเมืองกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

รายชื่อศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน (เครือข่าย) จำนวน 4 ศูนย์

1. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ตำบลเกาะเทโพ จังหวัดอุทัยธานี
2. ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนอำเภอท่าช้าง (โพธิ์ประจักษ์) จังหวัดสิงห์บุรี
3. Community e-Center กศน.อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2551 ค) ได้กำหนดหลักการบริหารจัดการ ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน เอาไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติดังต่อไปนี้

แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ชุมชน

ในการบริหารจัดการเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ ICT ชุมชนนั้น ก็นับว่าไม่ต่างไปจากศูนย์เรียนรู้ใน ลักษณะต่างๆของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นศูนย์เรียนรู้ที่ชุมชนร่วมตัวกันจัดตั้งกันขึ้นมากเอง ศูนย์ถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ฯลฯ ศูนย์เรียนรู้ ICT ชุมชน ก็นับว่าเป็นศูนย์น้องใหม่ที่ได้รับ

ความสนใจทั่วโลก เพราะความเจริญของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ที่ได้ย่อโลกทั้งใบให้เป็นหมู่บ้านเดียวกัน (Global village) ดังนั้น การใช้ ICT เพื่อให้เป็นอีกหนึ่งเครื่องมือของการพัฒนา จึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ชุมชนไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ต่อไป ดังนั้นจึงขอสรุปบทเรียนจากประสบการณ์ที่ได้ศึกษา และบริหารจัดการเกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้ชุมชนในลักษณะรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่พวกเราในการที่จะใช้เป็นฐานคิดในการปรับใช้กับศูนย์เรียนรู้ ICT ชุมชนของเราต่อไป

ลักษณะศูนย์เรียนรู้ของชุมชนที่สามารถช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้การพิจารณา ลักษณะศูนย์เรียนรู้ของชุมชนที่สามารถช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ควรมีกรอบคิด ดังนี้

1. ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนนั้นควรสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ชุมชนได้ร่วมกันกำหนด และจัดวางไว้
2. ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนนั้นต้องสามารถให้ความรู้ หรือให้บริการเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การใช้วัสดุอุปกรณ์ วัสดุคืบ และกำลังแรงงานในท้องถิ่น
3. ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนนั้นควรมีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมความสามารถในด้านการบริหารจัดการ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกในกลุ่ม
4. ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนนั้นต้องมีการบริหารจัดการในลักษณะที่ส่งเสริมความสมัครสมานสามัคคีของคนในชุมชน และเอื้อประโยชน์กับคนกลุ่มต่างๆ ตามระดับการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน และยุติธรรม
5. ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนนั้นควรพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูล หรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ของชุมชน เพื่อความเท่าทันกับกระแสต่างๆที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน
6. ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนนั้นไม่ควรมีการดำเนินงานที่ยุ่งยาก ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนสามารถกระจายความรับผิดชอบให้แก่กลุ่มต่างๆ และบุคคลอื่นๆ ในชุมชนได้อย่างทั่วถึง
7. ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนนั้นควรมีข้อมูลที่จำเป็นสำหรับชุมชน แต่ในขณะเดียวกันต้องมีลักษณะเป็นองค์รวมของข้อมูลจำเป็นของชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถใช้ข้อมูลในส่วนที่ตนเองต้องการได้

วิธีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ของชุมชนแบบมีส่วนร่วม

วิธีการในการจัดทำศูนย์เรียนรู้ของชุมชนมีหลายวิธี แต่วิธีที่จะนำเสนอต่อไปนี้นับมุ่งเน้นการจัดทำแบบง่ายๆ ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนที่เกี่ยวข้อง วิธีการต่างๆ เหล่านี้ประกอบด้วย

1. ทั้งผู้นำและสมาชิกทุกคน รวมทั้งหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องต้องได้รับโอกาสที่เท่าเทียม และทั่วถึงในการแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ทุกคนได้ร่วมเสนอความคิดเห็นในการจัดทำศูนย์เรียนรู้ของชุมชนตนเอง

2. เปิดโอกาสให้สมาชิกเสนอกิจกรรมที่ตนเองสนใจจะทำ พร้อมทั้งต้องให้เหตุผลประกอบในประเด็นต่างๆ ว่า

- ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนจะสามารถสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ชุมชนวางไว้หรือไม่อย่างไร

- ในชุมชน หรือในกลุ่มมีความสามารถ หรือมีความรู้ในการดำเนินการเกี่ยวกับศูนย์ฯ หรือไม่ หรือมากน้อยเพียงใด

3. ผู้นำ หรือผู้ดำเนินการประชุมเรียบเรียงกิจกรรมและเหตุผลที่ชุมชน หรือสมาชิกเสนอกลับมา จากนั้นจึงให้ชุมชน หรือสมาชิกแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมเหล่านั้นเพิ่มเติม หรือให้สมาชิกออกเสียงสนับสนุนกิจกรรมที่ตนเห็นชอบ จากนั้นจึงอาจจะเป็นการเลือกกิจกรรม เลือกประเภทสื่อเลือกประเภทเนื้อหา ฯลฯ ที่ได้รับเสียงสนับสนุนมากที่สุดมาอภิปราย และวางแผนร่วมกัน

4. แบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่มเพื่อรับผิดชอบในแต่ละหน้าที่ในจำนวนที่พอเหมาะ เพื่อช่วยกันวางแผนในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศูนย์เรียนรู้ของชุมชนดังกล่าว

5. ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอแล้วหยิบยกข้อแตกต่างที่มีมาอภิปรายหาข้อสรุปร่วมกัน

6. ให้ที่ประชุมเลือกคณะทำงานมารับผิดชอบในการเขียนข้อสรุปในแต่ละประเด็นที่กลุ่มตนเองรับผิดชอบไป เช่น การสืบราคาวัสดุ อุปกรณ์วัสดุดิบ เพื่อจัดทำงบประมาณให้ถูกต้องใกล้เคียงที่สุด

ยุทธศาสตร์และทิศทางการบวกรของศูนย์เรียนรู้ที่จะนำไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็ง

1. มีวิธีการทำงานแบบพึ่งตนเอง
2. มีผู้นำตามธรรมชาติ/ มีผู้นำที่เสียสละ
3. มีขยายการแบ่งปันอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม
4. มีโอกาสช่วยเหลือผู้คือย โอกาส
5. มีการต่อยอดในภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. คนในชุมชนตื่นตัวมากขึ้นต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์เรียนรู้ชุมชน
7. สามารถให้บริการที่หลากหลายบนพื้นฐานความเป็นจริงของชุมชนนั้นๆ
8. มีการค้นพบ และ ใช้ประโยชน์ปราชญ์ชาวบ้านมากขึ้น
9. มีการเชื่อมโยงประสานความร่วมมือระหว่างองค์กร/เครือข่าย/ราชการ
10. มีการค้นตัวต่อปัญหาของตนเองและเชื่อมโยงไปสู่ปัญหาของสาธารณะ
11. มีพลังแห่งความเอื้ออาทร
12. ชุมชนมีโอกาสเลือกการพัฒนา / กำหนดชะตากรรมตนเอง
13. มีผู้นำศาสนา / ผู้นำความคิดเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนมากขึ้น
14. มีการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ

15. รู้จัก / ใช้วิธีการทำงานเป็นทีม

IV. กระบวนหลักเกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อชุมชน

1. มีการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ
2. มีการสร้างทีมงานประสานข้อมูล และการสื่อสารประชาสัมพันธ์ระหว่างเครือข่าย
3. ชุมชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานร่วมกันเพื่อตอบสนองชุมชนตนเอง
4. มีกระบวนการทำงานแบบแนวราบ
5. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกระดับ/เวทีความคิด
6. มีการเปิดโอกาสให้ชุมชน/เครือข่ายได้แสดงตัวตน
7. มีการรวมพลังทางสังคมทุกระดับ
8. มีการบริหารจัดการด้วยตนเอง
9. มีการประสานเครือข่าย เช่น หน่วยรัฐ หน่วยงานอื่นๆ ให้ออกมาทำงานร่วมกันมากขึ้น
10. มีการสร้างขบวนการพลังทางสังคมทำให้ระบบทุนอุปถัมภ์อ่อนลง
11. มีการทำงานที่โปร่งใสตรวจสอบได้
12. มีการปรับเปลี่ยน โครงสร้างและวิธีการบริหารจัดการแบบเก่า
13. มีความยืดหยุ่นเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่ใช่สูตรตายตัว
14. มีการสร้าง / จัดกระบวนการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างกัน ทั้งภายในเครือข่ายฯ และ

ระหว่างเครือข่ายฯ

ทิศทางและยุทธศาสตร์หลักในการสร้างศูนย์การเรียนรู้เพื่อชุมชน

1. ศึกษา / สำรวจองค์ความรู้ต่างๆ ในชุมชน / ท้องถิ่นตนเอง โดยชุมชน / องค์กรชุมชนเอง
2. สังเคราะห์ และถ่ายทอดประสบการณ์บทเรียนของชาวบ้านระหว่างชุมชนกับชุมชน และ

ชุมชนกับสาธารณะ

3. เสริมสร้างความสามารถในการบริหารจัดการเกี่ยวกับข้อมูลชุมชนเฉพาะเรื่อง เช่น ธุรกิจชุมชนแบบครบวงจร (ศึกษาเส้นทางการผลิต ตลาดสินค้าให้คนรู้ และเข้าใจตั้งแต่ต้นจนกระบวนการสุดท้าย)

4. มีกระบวนการทำแผนแม่บทของศูนย์ฯอย่างมีส่วนร่วม และนำสู่การปฏิบัติจริง
5. จัดตั้งเงินกองคลังไว้เพื่อสร้างความเข้มแข็งของตนเอง
6. มีการเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับชุมชน

7. มีการจัดกิจกรรม และกระบวนการเรียนรู้ให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาร่วมในการ

บริหารจัดการศูนย์ฯ

8. มีกระบวนการในการเสริมสร้างกำลังใจให้คนทำงาน / จัดสวัสดิการช่วยเหลือ
9. มีกระบวนการในการเสริมสร้างภาวะผู้นำ/สร้างวินัยในการทำงานร่วมกัน

10. มีกระบวนการในการสร้าง / การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะและรูปแบบต่างๆ
 11. จัดกระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน-วัด-โรงเรียน-วัฒนธรรม-ทุกศาสนา
 12. มีการประสานและสร้างเครือข่ายระหว่างแกนนำต่างๆ ระหว่างรัฐ-เอกชน-ชุมชน และในหลายระดับแบบพหุภาคี
 13. แลกเปลี่ยนข้อมูลที่สำคัญต่างๆ เช่น ข้อมูลสินค้า / ความรู้ข้ามจังหวัด ข้ามภาค
 14. เป็นศูนย์กลางในการประสาน เผยแพร่ ส่งเสริมสื่อชุมชนทุกประเภท เช่น สื่อชุมชน-วิทยุชุมชน สื่อวัฒนธรรมพื้นบ้าน ฯลฯ
 15. มีกระบวนการในการประสานแผนแม่บทของศูนย์ฯ ให้เข้ากับแผนแม่บทชุมชนตลอดจนแผนการพัฒนาในระดับอื่นๆ
 16. มีการประสานเกี่ยวกับการให้ความรู้เกี่ยวกับด้านการเมือง การปกครอง เพื่อขยายการเคลื่อนไหวสู่การเมือง การปกครองสู่ภาคประชาชน
 17. มีกระบวนการในการประสาน และส่งเสริมเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อให้มีเครือข่ายระหว่างกลุ่มออมทรัพย์จากหมู่บ้านอื่นๆ อย่างทั่วถึงกัน และตรวจสอบ แลกเปลี่ยน ตลอดจนเรียนรู้กันได้
 18. ประสานเชื่อมพันธมิตร ติดตาม ตรวจสอบ การสร้างกฎหมายให้เอื้อต่อภาคประชาชน
 19. มีกระบวนการในการประสานให้มีข้อมูลสำคัญ เช่น แผนเศรษฐกิจชุมชนขยายผลจากฐานเศรษฐกิจพอเพียง ฯลฯ
 20. ศูนย์ฯ อาจเป็นศูนย์กลางในการประสานเหมือนเป็นแม่ข่ายขยายแผนต่างๆ ของชุมชน เช่น แผนแม่บทชุมชนสู่ระดับอื่นๆ มากขึ้น
 21. มีกระบวนการในการประสานให้มีข้อมูลสำคัญ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนชาวบ้านให้เป็นกองทุนระดับชาติ
 22. มีกระบวนการในการประสานให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลสำคัญด้วยวิธีการต่างๆ สู่ชุมชน เช่น จัดเวทีการเรียนรู้ภาคประชาชนสอดรับทุกยุทธศาสตร์
 23. มีกระบวนการในการประสานเชื่อมโยงข้อมูลสำคัญ เช่น จัดทำศูนย์ข้อมูลชุมชน/จังหวัด/ภาค/ประเทศ
 24. มีกระบวนการในการประสานข้อมูลสำคัญ เช่น สร้างเงื่อนไขขยายโอกาสจากรัฐธรรมนูญฉบับใหม่สู่ชุมชน เช่น มาตรา 40, 89, 46, 56 สิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น
- ตัวอย่างที่ 1 : ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ ได้สรุปผลการวิจัยรายงานผลเกี่ยวกับโครงการนำร่อง Community Telecenter (2545) พบว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดของการริเริ่มงานพัฒนาในระดับใดๆ ก็ตาม ต้องเน้นให้ชุมชนเป็นเจ้าของศูนย์นำร่องอย่างแท้จริง โดยชุมชนจะต้องมีความสนใจ และต้องการมีส่วนร่วมในการจัดตั้ง มีพื้นที่ในการจัดตั้งที่สะดวกต่อการเข้าถึง

มีความเข้มแข็งพอที่จะร่วมมือกันในการช่วยกันบริหารศูนย์ฯ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างยั่งยืน จากนั้นต้องมีการจัดกระบวนการสานต่อ และการขยายเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรสนับสนุนชุมชนในพื้นที่นำร่อง ตลอดจนหน่วยงานและชุมชนอื่นๆ ที่สนใจร่วมกัน นับว่าเป็นรากฐานสำคัญที่จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างกันที่เป็นประโยชน์ต่อการร่วมกันพัฒนามากยิ่งขึ้นในทุกระดับ

ตัวอย่างที่ 2 : ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์และทรัพยากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารและจัดการกองทุนชุมชน : เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน (2545) พบว่า แนวทางในการบริหารและการจัดการกองทุนชุมชนเพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืน ควรจะต้องมีกรอบแนวทางและขั้นตอนในการปฏิบัติ พอสรุปได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ในชุมชน ถือว่าเป็นขั้นตอนแรกของการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเป็นเวทีของการพบปะพูดคุย ปรึกษาหารือทั้งสมาชิกภายใน และภายนอกชุมชน

ขั้นที่ 2 การดำเนินการเตรียมความพร้อมและความเข้มแข็งของชุมชน จากเวทีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ จะนำไปสู่การทบทวนตนเอง การค้นหาศักยภาพของตนเอง รวมทั้งการศึกษาดูงานจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จ

ขั้นที่ 3 การจัดทำแผนแม่บท ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของการวางแผนการพัฒนาชุมชนในปัจจุบัน การจัดทำแผนแม่บทที่กระทำโดยการตัดสินใจร่วมกันในเวทีตำบล เพื่อให้การพัฒนาตำบลมีทิศทาง และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

ขั้นที่ 4 การระดมความคิดเห็นจากสมาชิกในชุมชน เพื่อหาระเบียบ ข้อปฏิบัติ กติกาหรือเงื่อนไขต่างๆ ของตนเองร่วมกัน

ขั้นที่ 5 การสนับสนุนจากภายนอกซึ่งอาจอยู่ในรูปของทุน ความรู้ และตลาด ฯลฯ

ตัวอย่างที่ 3 : UNESCO ประเทศไทย (2003) ได้จัดพิมพ์ “คู่มือการดำเนินการศูนย์สารสนเทศอเนกประสงค์ชุมชน (Multipurpose Community Telecenter : MCT) อย่างยั่งยืน 10 ขั้นตอน (Ten Steps)” โดยอาจกล่าวโดยสังเขป ดังนี้คือ

ขั้นที่ 1 การเริ่มต้นด้วยการสร้างความเข้าใจร่วมกัน (Getting started) โดยเริ่มจากสร้างความเข้าใจในแนวคิด (concepts) ของศูนย์ฯ ร่วมกัน ความสำคัญของศูนย์ฯ และความเกี่ยวข้องระหว่างศูนย์ฯ กับชุมชน รวมทั้งการร่วมกันแต่งตั้งกรรมการดำเนินงานศูนย์ฯ ร่วมกัน

ขั้นที่ 2 เปิดเวทีประชาคมเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน และร่วมกันทำสำรวจความต้องการและปัญหาของชุมชนตนเองร่วมกัน (Holding an Open Community Meeting)

ขั้นที่ 3 การบริหารจัดการร่วมกัน (Management) โดยการกำหนดบทบาทที่ชัดเจนของคณะกรรมการแต่ละระดับ เช่นบทบาทของคณะกรรมการดำเนินงาน (Steering committee) บทบาทของคณะกรรมการบริหารจัดการ (Management committee) และการกำหนดเวลาการประชุมที่ชัดเจนร่วมกัน

ขั้นที่ 4 การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ (Staffs appointment) เช่น การกำหนดกรอบภาระงานที่ชัดเจน (job descriptions) การทำสัญญาาร่วมกัน

ขั้นที่ 5 ประเภทงานบริการ และโปรแกรมที่มีให้บริการต่างๆ (Services and Programs) การขยายประเภทงานบริการที่มีอยู่ การแสวงหาภาคร่วม

ขั้นที่ 6 การสร้างอาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ (Building and Equipment) การประเมินความต้องการด้านอาคารสถานที่ รวมทั้งเฟอร์นิเจอร์ตกแต่ง และรวมทั้งอุปกรณ์ฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์ด้วย

ขั้นที่ 7 กระบวนการในการวางแผนร่วมกัน (The Planning Process) โดยเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพการณ์ต่างๆ ร่วมกัน (situational analysis) การกำหนดพันธกิจ (mission) และแผนปฏิบัติงานร่วมกัน (action plan)

ขั้นที่ 8 การบริหารจัดการทางการเงิน (Financial Management) เช่นการจัดทำงบประมาณประจำปีร่วมกัน การกำหนดการใช้บงในรูปแบบต่างๆ (grants application)

ขั้นที่ 9 การกำหนดการดำเนินงานศูนย์ฯ (Operating Procedures) โดยต้องมีการกำหนดขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินงานของศูนย์ฯ ที่ชัดเจน

ขั้นที่ 10 การบริการลูกค้า และการทำการตลาด (Customer Service and Promotional Issues) เช่นการกำหนดบทบาทลูกค้า การปรับปรุงบริการ การปรับปรุงพัฒนา และการทำการตลาดอย่างต่อเนื่อง

จตุติส รัตนคำแปง (2551) ได้กล่าวถึง 1 ปีศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน แค่นี้ยังไม่พอเต็มเต็มที่ขาด โดยกล่าวว่า ช่วงระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา IT Digest เคยนำเสนอเรื่องราวของการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน หรือ เทลเชนเตอร์ โดยกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่มีจุดประสงค์เพื่อสร้างผู้นำการด้านไอซีทีในชุมชน อันจะช่วยพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน และยังเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ประชาชนจะได้เอาไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน ทั้งด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ การเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศในชุมชน และการเรียนรู้ด้านๆ ไอซีที เป็นต้น จากการดำเนินการของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนกว่า 60 ศูนย์ทั่วประเทศ โดยเหล่าอาสาสมัครชุมชนที่มาช่วยดูแลศูนย์ฯ ให้ดำเนินงานมาจนครบ 1 ปี อาสาสมัครทุกคนล้วนอาศัยแรงกาย และแรงใจในการดำเนินการทำงานกันหนักร่วมกับกระทรวง

ไอซีที จนกระทั่งประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งเป้าไว้ แต่บางศูนย์ฯ ก็ยังเป็นช่วงเริ่มต้นใหม่ จึงยังไม่มีความสำเร็จให้เห็นมากนัก นายสีอ ล้ออุทัย ปลัดกระทรวงไอซีที กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า จาก 1 ปี ที่ผ่านมาได้มีโอกาสไปเยี่ยมชมการทำงานของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนหลายแห่งพบว่า หลายศูนย์ฯ ได้นำเอาเครื่องมือที่กระทรวงไอซีทีให้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนแบบเป็นรูปธรรม โดยสามารถลดช่องว่างของสังคมที่ห่างไกล ให้มีโอกาสทัดเทียมกับสังคมเมือง เพราะเมื่อคนในชุมชนมีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ ก็สามารถสืบค้นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต อันจะนำไปสู่การพัฒนาตัวเอง ครอบครัว และชุมชนแบบยั่งยืนต่อไป ปลัดกระทรวงไอซีที กล่าวต่อว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงเทคโนโลยีไอซีที ยังเป็นปัญหาสำคัญของการพัฒนาประเทศให้เป็นเศรษฐกิจสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ เพื่อแก้ปัญหา นับตั้งแต่ปี 2544 องค์กรหลายแห่งในประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญกับการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน หรือ ศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนทั่วโลกเรียกกันว่า “เทลเซ็นเตอร์” เป็นนำมาเป็นเครื่องมือกระจายโอกาสการเข้าถึง และประยุกต์ใช้ไอซีทีสร้างประโยชน์แก่ชุมชน โดยตรงกับแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของประเทศไทย พ.ศ.2552-2556 ที่ให้ความสำคัญกับเรื่อง e-Society ในเรื่องการกระจายโอกาสที่เท่าเทียมให้กับชุมชนทั่วประเทศ

นายสีอ กล่าวอีกว่า จากปฏิญญาว่าด้วยหลักการสร้างสังคมสารสนเทศ และแผนปฏิบัติการจากที่ประชุมสุดยอดว่าด้วยสังคมสารสนเทศ (World Summit on the Information Society : WSIS) ได้ระบุให้ประเทศต่างๆ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการพัฒนาที่ทั่วถึงและเท่าเทียม โดยควรกำหนดเป้าหมายในการจัดตั้งศูนย์บริการสารสนเทศ และนี่เป็นสิ่งที่กระทรวงให้ความสำคัญในการสร้างสังคมการเรียนรู้ ด้วยโครงการ “ศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน” จึงเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของสังคมไทยในการสร้างสังคมการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของชุมชนรากหญ้า เพื่อที่คนในชุมชนจะได้สร้างความเข้มแข็งให้กับตัวเอง ครอบครัว และชุมชน รวมถึงประเทศชาติจะได้เข้มแข็งตามไปด้วย ด้าน นายโควิส แพร์ริส ผู้แทนจาก UNESCAP: ICT & Disaster Risk ให้ความเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์เทลเซ็นเตอร์ทั่วโลกว่า ความเท่าเทียมกันสำหรับประชากรทั่วโลกของสหประชาชาติ (ยูเอ็น) คือ การที่คนในพื้นที่ชนบทสามารถเข้าถึงไอซีทีได้แบบเท่าเทียมคนในเมือง สิ่งที่ยูเอ็นพยายามเน้น คือ การที่ชุมชนรากหญ้าสามารถสร้างรายได้จากอาชีพของตัวเอง ในเรื่องของ Digital Divide นั้นจากปี ค.ศ. 1999 การเข้าถึงไอซีทีและโทรศัพท์มือถือมีเพียงน้อยนิด แต่ก็เห็นการเติบโตมากขึ้นเมื่อถึงปี 2007 จะเห็นได้จากรูปแบบการใช้ชีวิตของคนญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ที่มีการใช้ไอซีที อินเทอร์เน็ตบรอดแบนด์ และมือถืออย่างแพร่หลาย เช่นเดียวกับประเทศไทย ขณะนี้ที่มีการใช้งานมือถือเติบโตมากขึ้นถึงกว่า 30 ล้านราย ผู้แทนจาก UNESCAP: ICT & Disaster Risk ให้ความเห็นต่อว่า เทลเซ็นเตอร์จึงเป็นการแก้ปัญหาช่องว่างทางดิจิทัล เพราะนำเทคโนโลยีไอซีทีที่ช่วยให้คนเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ต เมื่อเข้าถึงอินเทอร์เน็ตก็เข้าถึงความรู้ เมื่อคนในชุมชนมีความรู้ก็จะตามมา

ด้วยสังคมแห่งองค์ความรู้ จากเทคโนโลยีเครือข่ายกว่า 12,000 โครงการใน 80 โครงการจาก 17 ประเทศทั่วโลก โดยเทคโนโลยีเครือข่ายไม่จำเป็นต้องอยู่ในชนบทเสมอไป จะตั้งอยู่ในเมืองหลวงหรืออยู่ชานเมืองก็ได้ เพราะข้อจำกัดจริงๆ อยู่ที่โครงข่ายโทรคมนาคมพื้นฐาน ที่ไกลๆ ไม่มีสายโทรศัพท์เลยลำบาก และเทคโนโลยีเครือข่ายส่วนมาก ก็กระจุกตัวอยู่บริเวณที่มีสายโทรศัพท์เข้าถึง นายแฟร์ริส เล่าให้ฟังว่า ตัวอย่างการทำเทคโนโลยีเครือข่ายประเทศอินเดีย ตั้งเป้าที่จะมีศูนย์ฯ แบบนี้ใน 6 แสนหมู่บ้าน และเชื่อมโยงทั้งหมดเข้ากับศูนย์ราชการในประเทศ และทำสำเร็จในปี 2550 ขณะที่บังกลาเทศตั้งเป้าไว้ภายในปี 2555 จะมีเทคโนโลยีเครือข่าย 40,000 แห่ง เพื่อพัฒนาคนและเศรษฐกิจ ศรีลังกา มีการทำศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีแบบเคลื่อนที่ จึงสามารถเดินทางไปยังชุมชนต่างๆ และ มองโกเลีย ด้วยภูมิประเทศเป็นทะเลทรายและที่ราบกว้างใหญ่ ชุมชนอยู่ห่างไกลกัน จึงเน้นตั้งเทคโนโลยีเครือข่ายตามห้องสมุด โรงเรียน ส่วนประเทศจีน จะตั้งในโรงเรียนแทบทุกแห่งด้วยการใช้ดาวเทียมเชื่อมต่อ เพื่อให้บริการอิเล็กทรอนิกส์ อาทิ อีเลิร์นนิ่ง หรือ อี-เฮลท์แคร์ ผู้แทนจาก UNESCAP : ICT & Disaster Risk เล่าให้ฟังเพิ่มเติมว่า เพื่อนบ้านของไทย เช่น กัมพูชา มีพื้นที่ทุรกันดารมากมาย ทำให้เทคโนโลยีเครือข่ายมีอยู่บ้างแต่น้อย เพราะต้องใช้การขับเคลื่อนขององค์กรเอกชนในการพัฒนา มาเลเซียมีโครงการ อี-บาริโอ (e- Bario) โดย University Malaysia Sarawak: UNIMAS ที่นำเอาไอซีทีไปให้ชนเผ่าพื้นเมือง ช่วยส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยว ด้าน ลาว ก็มีเทคโนโลยีเครือข่าย แต่ก็ทำโดยกลุ่มองค์กรเอกชนจึงมีอยู่ไม่มาก เน้นไปที่การฝึกใช้ไอซีที และอินเทอร์เน็ต

นายแฟร์ริส กล่าวด้วยว่า หากดูปริมาณความต้องการเทคโนโลยีเครือข่าย ในแต่ละภูมิภาคทั่วโลก ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ต้องการประมาณ 40,000 แห่ง เฉพาะประเทศอินเดีย และจีนต้องการเทคโนโลยีเครือข่าย 1.6 ล้านแห่ง ภูมิภาคลาตินอเมริกาและทะเลแคริบเบียน ต้องการ 170,000 แห่ง ส่วนประเทศไทย มีความต้องการทั่วประเทศ 8,753 ศูนย์ แต่ในปี 2552 ได้แค่ประมาณ 300 แห่งเท่านั้น (เมื่อคิดอัตราประชากร 5,000คน/ ศูนย์) ทั้งนี้เทคโนโลยีเครือข่ายของเมืองไทยจะเชื่อมโยงกับ Global Membership Telecenter โดยมีเว็บไซต์กลางเป็นตัวเชื่อมโยง โครงการเหล่านี้จะสำเร็จได้ต่อเมื่อ รัฐบาลต้องแก้ปัญหา Digital Divide ให้ได้ ด้วยวิธีการต่างๆ อาทิ การลงทุนขนาดใหญ่เพื่อขยายโครงข่ายเพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขัน โดยเน้นความโปร่งใส การทำให้ค่าบริการอินเทอร์เน็ตและการสื่อสารโทรคมนาคมถูกลง การเพิ่มโอกาสการเข้าถึงอุปกรณ์ไอซีที ที่ต้องช่วยให้ลดค่าใช้จ่ายถูกลง วิธีที่น่าสนใจ คือ การที่รัฐบาลช่วยรับภาระค่าใช้จ่ายแทนประชาชน และส่งเสริมให้มีการพัฒนาและวิจัยในประเทศ เพื่อสร้างเทคโนโลยีไอซีทีที่ถูกลง ทั้งหมดนี้ก็ฝากความหวังไว้กับรัฐบาลชุดใหม่ และการสานงานแบบต่อเนื่องของกระทรวงไอซีทีที่ต้องติดตามต่อไป

นนทปภา ศรีนนท์ (2553) ผู้อำนวยการกลุ่มงานส่งเสริมการใช้ ICT สำนักงานปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้ชี้แจงประเด็นภาพรวมโครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนอย่างยั่งยืน ในการสัมมนารวมพลังแกนนำสร้างนวัตกรรมสู่ความยั่งยืนของศูนย์การเรียนรู้ ICT

ชุมชน วันที่ 9-11 กรกฎาคม 2553 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยการสัมมนาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อระดมความคิดเห็นในการจัดทำแผนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ในช่วงปี 2553-2554 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานจะมี 9 กิจกรรม ได้แก่

1. พัฒนาศักยภาพผู้ดูแลศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ที่จะจัดจำนวน 5 ครั้ง ในกทม. 2 ครั้ง เชียงใหม่ มหาสารคาม/ขอนแก่น และสงขลา รวม 3 ครั้ง ช่วงกลางเดือนกรกฎาคม – กลางเดือนกันยายน 2553 ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้
 - การสัมมนาและเวทีวิชาการ ระยะเวลา รวม 3 วัน
 - การจัดอบรมในหัวข้อเทคโนโลยีและการบริหารจัดการ ระยะเวลา 3 วัน จำนวน 6 วิชา โดยเลือกเรียนได้ 1 วิชา
 - กิจกรรมสนทนากาการ และแข่งกีฬาเชื่อมความสัมพันธ์ในช่วงเย็น
 - เมื่อกลับบ้านจะต้องเรียนแบบออนไลน์เพิ่มเติมอีก 1 วิชา โดยผู้มีสิทธิรับวุฒิบัตร จะต้องเข้าเรียนและสอบผ่าน 2 วิชาขึ้นไป
2. การสัมมนาใหญ่โครงการระยะเวลา 3 วัน ระหว่างวันที่ 15-17 กันยายน 2553 ประกอบด้วยกิจกรรม นิทรรศการศูนย์สร้างสรรค์ การออกร้านชุมชน คลินิกไอซีทีชุมชน อบรม/สัมมนาในห้องย่อย และเวทีสัมมนาใหญ่ พร้อมปิดท้ายด้วยพิธีมอบใบวุฒิบัตรแก่ผู้ผ่านการอบรม
3. พัฒนาศักยภาพกลุ่มคนทำงานที่บ้านด้วยสื่อ ICT หรือเรียกสั้นๆ แบบสากลว่า “Homeworker” ประกอบด้วยกิจกรรม
 - การคัดสรรชุมชนเพื่อเข้าร่วมโครงการจำนวน 100 แห่ง
 - ร่วมออกร้านจำหน่ายและแสดงสินค้าในงานสัมมนาใหญ่
 - อบรมการใช้งาน ICT ให้แก่กลุ่มอาชีพจำนวน 100 แห่ง
 - นำสินค้า/กลุ่มอาชีพขึ้นประชาสัมพันธ์บนเว็บไซต์ e-Commerce ที่กระทรวงฯ กำลังพัฒนา
4. การพัฒนาศักยภาพชุมชน ด้วยการจัดอบรมชุมชนโดยวิทยากรชุมชน (จะมีการอบรมและแต่งตั้งในภายหลัง) โดยกระทรวงจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในส่วนของค่าวิทยากร (วันละ 600 บาท) ค่าอาหารกลางวันและอาหารว่าง (หัวละ 100 บาท) และค่าใช้สถานที่วันละ 800 บาท ซึ่งจะร่วมกันกำหนดระเบียบ วิธีการร่วมกันในเวทีนี้ก่อนการดำเนินการ เป้าหมายการจัดอบรม 60,000 คน

กิจกรรมที่ 1 – 4 ได้ทำสัญญากับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

5. MICT Digital Youth Camp เป็นโครงการที่มีเป้าหมายกลุ่มเยาวชนและครูจากศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนและโรงเรียนใกล้เคียง เพื่อสร้างจิตสำนึกในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ โดยมีกิจกรรมดังนี้
 - จัดอบรมครูไอซีทีแกน จำนวน 200 คน เพื่อขยายผลไปยังเยาวชนในบริเวณศูนย์ จำนวน 24,000 คน
 - อบรมการเทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อเตรียมแข่งขัน เช่น การเขียนโปรแกรมควบคุมหุ่นยนต์ (Robot code) การถ่ายภาพดิจิทัล การจัดเก็บและรวบรวมความรู้ด้วยโปรแกรม WIKI การถ่ายคลิปวิดีโอและการตัดต่อ การนำเสนออย่างมืออาชีพ การสร้างเว็บไซต์ ฯลฯ
 - เข้าค่ายเยาวชน MICT Digital Youth Camp ระยะเวลา 6 วัน เพื่อการเรียนรู้เทคโนโลยี และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้อย่างสนุกในหมู่เยาวชน
 - การประกวดชิงรางวัล
 คาดว่าจะทำสัญญากับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
6. อบรมสัมมนาเพื่อส่งเสริมความรู้ด้าน ICT เป็นการจัดกิจกรรมต่างๆ ณ ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน เช่น การอบรม ICT ขั้นประกอบอาชีพในหลักสูตรต่างๆ การอบรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ การอบรมเพื่อสร้างวิทยากรชุมชน
7. การพัฒนาระบบสารสนเทศชุมชน เป็นการพัฒนาเครื่องมือสำหรับการติดต่อประสานงานผ่านเทคโนโลยี Web 2.0 ในลักษณะเครือข่ายสังคมออนไลน์ ประกอบด้วยระบบที่สำคัญ ดังนี้
 - การสร้างเว็บไซต์ชุมชนด้วยเครื่องมือสำเร็จรูป
 - การสร้างหน้าส่วนตัวคล้ายๆ กับ Face book
 - การสร้างร้านค้าชุมชนออนไลน์
 - รวบรวมข้อมูลที่เป็นต่อการเรียนรู้ของชุมชน (Web link)
 ได้ทำสัญญากับบริษัท บีทามส์ โซลูชัน จำกัด ให้เป็นผู้ดำเนินงาน
8. การประเมินผลการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ด้วยกิจกรรมหลักๆ ดังนี้
 - การเก็บข้อมูลชุมชนทั้ง 279 แห่ง
 - เพื่อคัดเลือกชุมชนในการลงพื้นที่
 - จัดทำระบบประเมินผลด้วยตนเอง (Self Assessment)
 - จัดทำผลการประเมินศูนย์ต่างๆ พร้อมผลการศึกษาที่แสดงถึงแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ การปรับปรุง และแก้ไขปัญหาร่วมกัน
 ได้ทำสัญญากับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ให้เป็นผู้ดำเนินการ

9. การพัฒนาศูนย์การศึกษาอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัชชาศัย ประกอบด้วยกิจกรรมหลักๆ ดังนี้
- พัฒนาระบบอีเลิร์นนิ่ง โดยตั้งเครื่องแม่ข่ายไว้ที่กระทรวง สำหรับจัดเก็บ Content พร้อม Streaming Serve สำหรับจัดเก็บ Content ที่เป็นวิดีโอ
 - จัดทำหลักสูตรด้าน ICT จำนวน 10 หลักสูตร
 - จัดทำห้องถ่ายทำรายการ (Studio) เพื่อส่งเสริมการจัดทำเนื้อหาการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น และชุมชนสามารถใช้งานห้องนี้ได้
 - ได้ทำสัญญากับ บริษัท ดิจิทัล สกรีน เพลย์ จำกัด

ลือ ลืออุทัย (2553) กล่าวว่า กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ไม่มีกำลังเพียงพอที่จะไปบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน กระทรวงได้อาศัยเครือข่ายแกนนำของศูนย์ในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาของแต่ละศูนย์ ซึ่งกระทรวงไม่สามารถเข้าไปดูแลได้อย่างทั่วถึง กระทรวงพร้อมที่จะรับฟังปัญหาและส่งเสริมการจัดการศูนย์ แต่ต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนและเครือข่ายแกนนำเป็นหลักในการดำเนินการ โดยมีแกนนำภาคต่างๆ เสนอความคิดเห็นและปัญหาดังต่อไปนี้

แกนนำภาคตะวันออกเฉียงเหนือของศูนย์การเรียนรู้ ICT ของชุมชน แสดงความคิดเห็นว่า ศูนย์ฯ ในภาคอีสานไม่มีปัญหาในการดำเนินการ แต่ต้องการให้มีการอบรมวิทยากรเพิ่มเติมในศูนย์ฯ ที่ตั้งใหม่ เพราะเป็นงานอาสาสมัคร จึงต้องมีการอบรมให้คนที่อาสาสมัครมาช่วยงาน เนื่องจากศูนย์ฯ ไม่มีกำลังคนและไม่มีสิทธิ์ในการออกเกียรติบัตร

แกนนำภาคกลาง (ผอ.เนตร) พบปัญหาเรื่อง ผลการดำเนินการไม่เป็นตามเป้าหมาย โดยเฉพาะปัญหาของประธานศูนย์ในเขตภาคกลางเมื่อตั้งศูนย์แล้วไม่สนใจการดำเนินการและไม่สนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ ไม่ส่งเสริมเจ้าหน้าที่ในการฝึกอบรม แต่มีการผู้นำใหม่ๆ ของศูนย์เข้าร่วม คนสำคัญของศูนย์ คือผู้ดูแลศูนย์ ขณะที่ผู้บริหารศูนย์ไม่ใช่ผู้ปฏิบัติ และต้องการให้ศูนย์มีระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน สำหรับทุกศูนย์เพื่อให้เกิดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่

แกนนำภาคเหนือ (อ.ประสาน) ปัญหาของภาคเหนือคือ ต้องการให้ผู้เข้าอบรมวิทยากรของภาคเหนือเป็นกลุ่มของอบต. , เทศบาล, เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ เพราะจะช่วยให้การบริหารจัดการของศูนย์มีความยั่งยืน ชุมชนเกิดความเชื่อมั่นและได้ประโยชน์กับชุมชนอย่างแท้จริง ศูนย์ฯ สามารถใช้ประโยชน์จาก ICT เช่น การใช้ ICT ในการเป็นแหล่งซื้อขายผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น เป็นต้น

แกนนำภาคใต้ พบว่า มีความต้องการให้เพิ่มเติมเครื่องคอมพิวเตอร์ให้กับศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนในพื้นที่ให้มากขึ้น อบต., เทศบาล มีเด็กที่ด้อยโอกาสในการใช้งาน ICT อยู่มาก ส่วนศูนย์ฯ ต่างๆ มีกิจกรรมกันอยู่เสมอ แต่ไม่ได้นำข้อมูลเข้าสู่เว็บไซต์ และมีงานประจำล้นมืออยู่แล้ว ข้อมูล

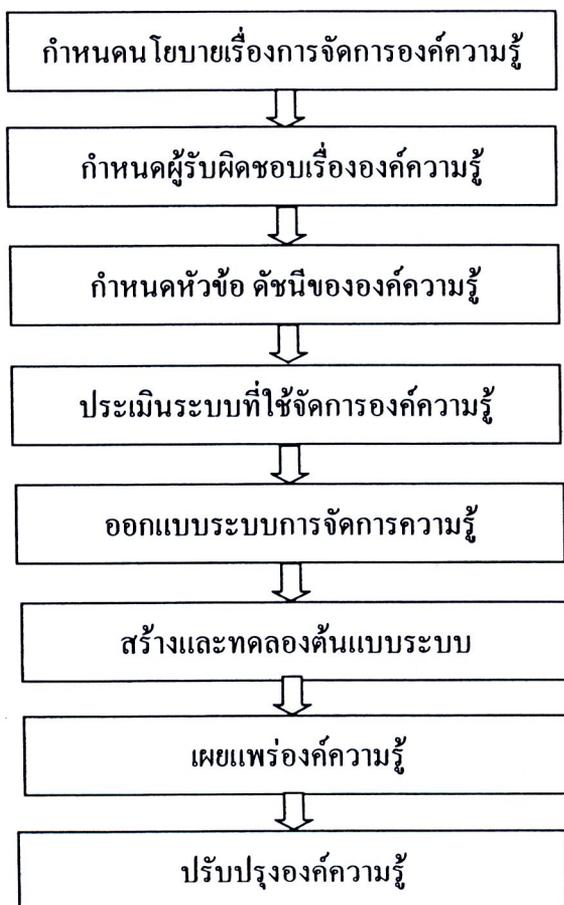
ปัญหาเพิ่มเติม ได้แก่ การมีผู้บริหารศูนย์หรือแต่งตั้งผู้บริหารให้ชัดเจน ขอให้ มี Projector แต่ละศูนย์ ขอให้ มี Notebook ประจำศูนย์ อยากได้คู่มือปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ควรอบรมผู้บริหารศูนย์ ด้วย

ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้รับทราบปัญหาและตอบคำถามต่างๆ โดยแสดงความคิดเห็นในบางปัญหาที่เกิดจากบุคคล และบางปัญหาที่ไม่สามารถเข้าไปเกี่ยวข้องได้ เนื่องจากเป็นปัญหาภายในพื้นที่ แต่ปัญหาที่กระทรวงสามารถแก้ปัญหาได้ก็จะนำเสนอในคณะกรรมการของกระทรวงต่อไป

การวางแผนการจัดการความรู้

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548) ได้ให้ความหมายของการจัดการความรู้ว่า การรวบรวมความรู้ที่เน้นการปฏิบัติ (Tacit Knowledge) ซึ่งเกิดจากประสบการณ์การทำงาน จากทัศนคติ และพฤติกรรมการทำงานของแต่ละบุคคลในองค์กร ซึ่งปฏิบัติงานในเรื่องเดียวกัน หรือทีมงานที่ทำงานร่วมกัน แล้วมีการจัดการให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติ เมื่อรวบรวมแล้วก็มีการนำความรู้ที่ได้มาสังเคราะห์ จำแนก หรือจัดระบบใหม่ เพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การเผยแพร่ความรู้

การจัดการความรู้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้รับผิดชอบในระบบการจัดการความรู้จึงต้องมีการปรับปรุงการจัดการความรู้อยู่เสมอ ความรู้ที่ล้ำสมัยอาจถูกตัดทอนทิ้งไปหรืออาจนำไปจัดเก็บในฐานข้อมูลสำรอง ส่วนความรู้ใหม่ก็ต้องสามารถนำเข้ามาสู่ระบบให้ได้อย่างรวดเร็วทันกับการใช้งานของผู้ใช้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2547) ได้สรุปขั้นตอนของการจัดการความรู้เอาไว้ในคู่มือการบริหารบ้านเมืองที่ดีดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2547)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กมลรัฐ อินทรทัศน์ และคณะ (2547) ได้ศึกษารูปแบบและกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ศูนย์เรียนรู้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง, โครงการการสื่อสารเพื่อการพัฒนา สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน ผลที่ได้จากการศึกษา 4 ชุมชนกรณีศึกษาที่ได้รับการยอมรับว่า เป็นชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง โดยมีองค์กรที่เป็นแกนนำในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้สู่การพัฒนาาร่วมกัน 4 ลักษณะ คือ หน่วยงานภาครัฐ (GOs) ภาคเอกชน (NGOs) รวมทั้งองค์กรชุมชนเอง (POs) ผลการศึกษาพบประเด็นที่สอดคล้องกันชัดเจนว่า ศูนย์เรียนรู้ชุมชนไม่ว่าจะเป็นศูนย์เรียนรู้ประเภทใด (ศูนย์บริการฯ หรือศูนย์เรียนรู้ทั่วไป) สังกัดหน่วยงานประเภทใดก็ตาม ล้วนเป็นสิ่งที่ชุมชนต้องการ ไม่ว่าจะเป็ชุมชนขนาดใหญ่หรือชุมชนขนาดเล็กก็ตาม เพราะเป็นสิ่งที่จำเป็นมากภายใต้สภาวะการณ์ของโลกในปัจจุบันที่ชุมชนล้วนต้องการพัฒนา

ความเป็นอยู่และการปรับตัว ถ้าศูนย์เรียนรู้มีประสิทธิภาพจะทำให้ชุมชนสามารถที่จะมีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ทั้งจากภายในและจากภายนอกได้อย่างทั่วถึงร่วมกันและมีประสิทธิภาพ

ผลที่ได้จากการศึกษาทั้ง 2 ระยะพบว่า ปัจจัยหลักที่จะสามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ใดๆ ในชุมชน สามารถสรุปเรียงตามลำดับความสำคัญก่อน + หลัง คือ 1) ต้องมีการศึกษาชุมชนอย่างถ่องแท้ ทั้งที่เป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก เช่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม โครงสร้างการสื่อสาร 2) การบริหารจัดการศูนย์ฯ ที่เริ่มตั้งแต่โครงสร้างของศูนย์ฯ วิธีการถ่ายทอด ตลอดจนกระบวนการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน 3) ต้องมีการพัฒนาองค์ประกอบหลักของศูนย์ฯ ตามลำดับ คือ คน โดยเฉพาะกลุ่มแกนนำ ตามด้วยวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น และการบริหารจัดการองค์ความรู้ตามที่ชุมชนต้องการ 4) ศูนย์ฯ ต้องมีการจัดการข้อมูลข่าวสาร/เนื้อหาที่ชุมชนต้องการ มักได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ตามด้วยข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการต่างๆ และข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรชุมชนร่วมกัน และอีกปัจจัยสำคัญที่ต้องทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการเชื่อมประสานแต่ละปัจจัยหลักดังที่กล่าวข้างต้นคือ ปัจจัยที่ 5) กระบวนการสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบและกลยุทธ์การสื่อสารตลอดจนประเภทสื่อและสาร ที่แต่ละหน่วยงานข้างต้นใช้เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้สู่การพัฒนาาร่วมกัน พบว่า ทั้ง 4 ชุมชนกรณีศึกษา ใช้รูปแบบและกลยุทธ์บางส่วนที่แตกต่างกัน เช่น ถ้าเป็นชุมชนขนาดเล็กหรือชุมชนดั้งเดิม ในที่นี้ คือ ชุมชนที่ขับเคลื่อนด้วยองค์กร GOs และ Pos พบว่า รูปแบบและกลยุทธ์การสื่อสารที่ใช้จะเริ่มจากการสื่อสารทางเดียวจากผู้นำ เช่น การประชุมชี้แจง การแจ้งข่าว จากนั้นจึงเป็นการสื่อสารแบบปฏิสัมพันธ์และพัฒนาต่อเป็นแบบมีส่วนร่วมและแบบเครือข่ายตามลำดับ โดยมีสื่อบุคคลที่เป็นแกนนำเป็นผู้เชื่อมประสาน ในขณะที่ชุมชนที่มีขนาดกลางหรือที่เริ่มขยายตัวใหญ่ขึ้น ในที่นี้ คือ ชุมชนที่ขับเคลื่อนด้วยองค์กร NGOs และ BOs พบว่า รูปแบบและกระบวนการสื่อสารที่ใช้จะเน้นที่กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เป็นกลุ่มแกนนำหรือกลุ่มนาร่อง และขยายต่อด้วยกลยุทธ์เครือข่ายในที่สุด รูปแบบการสื่อสารที่ใช้จะเป็นการสื่อสารสองทาง ตามด้วยการมีส่วนร่วม และเครือข่ายที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนที่ชัดเจนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์การสื่อสารที่มีความสำคัญมากต่อการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้สู่การสร้างความรู้เข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับชุมชน คือ กลยุทธ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและแบบเครือข่ายทั้งในและนอกชุมชน ทั้งระดับเดียวกันและที่ต่างระดับ เพื่อขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้สู่การพัฒนาแบบองค์รวม (One Stop Service) สำหรับประเด็นที่เกี่ยวกับสื่อประเภทต่างๆ พบว่า นอกจากจะใช้สื่อบุคคลเป็นหลักแล้ว สื่อที่ตามมาคือ สื่อกิจกรรมต่างๆ ที่มักจะใช้ในรูปแบบของสื่อแบบบูรณาการที่อยู่บนพื้นฐานของความสอดคล้องเหมาะสมกับวิถีชีวิตของชุมชน เช่น การสาธิต การศึกษาดูงาน การทำแปลงทดลอง การอบรม สื่อหอกระจายข่าว ตลอดจนสื่อวัฒนธรรมของชุมชนเอง ส่วนสื่อสารมวลชนและสื่อไอที พบว่า เริ่มมีการใช้บ้าง เช่น การเปิดดูราคาสินค้าเกษตร การโฆษณาชุมชน โดย

หน่วยงานต่างๆ และการใช้สื่อไอทีเพื่อการทำนามบัตร ทำรายการสินค้าอย่างง่ายๆ เป็นต้น ข้อเสนอที่สำคัญ คือ การประสานงานร่วมกันระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อประสานการทำงานในทุกระดับ โดยเฉพาะระดับนโยบาย และร่วมกันพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ซึ่งในที่นี้คือ ผอ.ศูนย์บริการฯ และแกนนำชุมชนอย่างต่อเนื่อง

จิรัชมา วิเชียรปัญญา (2549) ได้ทำการพัฒนาตัวบ่งชี้รวมสำหรับการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ได้ทำการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพสำหรับประเทศไทย 2) เพื่อสังเคราะห์ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ 3) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตัวแปรการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ จำแนกตามหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ/เอกชน 4) พัฒนาและตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง โมเดลการจัดการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 5) นำเสนอตัวบ่งชี้รวมสำหรับการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพสำหรับประเทศไทย วิธีดำเนินการวิจัยเป็นแบบผสม คือ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย การสังเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานที่มีการจัดการความรู้ที่เป็นเลิศ 4 หน่วยงาน และสนทนากลุ่มสำหรับผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการความรู้ในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จำนวน 10 ท่าน สำหรับการเก็บรวบรวมตัวแปรการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 221 คน ในหน่วยงานภาครัฐจำนวน 4 หน่วยงานและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ / เอกชนจำนวน 5 หน่วยงาน การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือใช้การพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา และหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับคือ 0.995 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยใช้โปรแกรม SPSS และ โปรแกรมลิสเรล

ผลการวิจัยพบว่า

1. ตัวแปรการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพมี 3 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้คุณลักษณะของบุคลากรกับคุณลักษณะขององค์กร 2) กระบวนการ ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้การพัฒนามนุษย์กับการพัฒนาองค์กรและ 3) ผลผลิต ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ทุนมนุษย์กับทุนองค์กร รวมตัวแปรสังเกตได้ที่ศึกษาทั้งสิ้น 6 ตัวแปร

2. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตัวแปรการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ / เอกชน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในองค์ประกอบย่อยด้านกระบวนการ โดยที่ตัวบ่งชี้การพัฒนามนุษย์มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวบ่งชี้การพัฒนาองค์กรมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพมีความตรงเชิงโครงสร้าง และมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($X^2 = 0.887$, $df = 2$, $P = .642$, $GFI = 0.999$, $AGFI = .986$, $RMR = .002$)

4. ตัวบ่งชี้รวมสำหรับการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพสำหรับประเทศไทยที่พบเรียงตามลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบคือ องค์ประกอบย่อยกระบวนการ องค์ประกอบย่อยปัจจัยนำเข้า และองค์ประกอบย่อยผลผลิต

สายัณต์ ไพรชาญจิตร และคณะ (2549) ได้ศึกษากระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชน ด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ทำการวิจัยกระบวนการเรียนรู้และการจัดการของชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ กระบวนการพัฒนาชุมชน ที่มุ่งหวังให้เกิดความเป็นชุมชนและความสุขของคนในชุมชน ในงานวิจัยนี้คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความเคลื่อนไหวในการเรียนรู้และการจัดการความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนต่างๆ ที่เข้าร่วมกิจกรรม โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) ในช่วงปี พ.ศ. 2547-2548 จำนวน 4 โครงการ ประกอบด้วย โครงการสืบสานลายไต่บ้านเปียงหลวง โครงการวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้การดูแลสุขภาพด้านสมุนไพรและการนวดไทย โครงการจัดการกระบวนการเรียนรู้สร้างบ้านดินอย่างมีความสุขเพื่อการพึ่งตนเอง อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ และโครงการศึกษาภูมิปัญญากับการพัฒนาเครือข่ายเพื่อชีวิตของชุมชนคนพิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

โครงการสืบสานลายไต่เป็นเรื่องของการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางชาติพันธุ์ของชุมชนพลัดถิ่นผ่านการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ในขณะที่โครงการย่อยอีกสามโครงการได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้และจัดการความรู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยสี่และการตอบสนองความจำเป็นอื่นๆ ของชีวิต (ได้แก่ อาหาร (หมี่) เครื่องนุ่งห่ม (ไหม) ที่อยู่อาศัย (บ้านดิน) และยารักษาโรค (การนวดและสมุนไพร) ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจักสานเปลไม้ไผ่ ภูมิปัญญาด้านการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาการเกษตรพึ่งตนเองของกลุ่มปู้อินทรีย์ชีวภาพ

จากการศึกษาพบว่า แนวทางและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ คือ การจัดการเรียนรู้และจัดการความรู้ที่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติจริงและสอดคล้องกับวิถีการเรียนรู้เชิงสังคมของชุมชน โดยมีผู้รู้ ผู้ชำนาญการ ผู้มีประสบการณ์ทั้งที่เป็นคนในชุมชนและจากภายนอกชุมชนทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ยังพบว่า การสนับสนุนด้านการเงินและด้านวิชาการจากโครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) มีส่วนสำคัญที่ช่วยทำให้เกิดความสำเร็จของโครงการย่อยทั้ง 4 โครงการ

สุวัฒน์ เงินกล้า และคณะ (2549) ได้ดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม的增加ประสิทธิภาพขององค์กรทางการศึกษาด้วยการจัดการความรู้ ได้ทำการศึกษาความพร้อม ความ

เป็นไปได้ สภาพปัจจุบัน และศักยภาพขององค์กรทางการศึกษา สำหรับโครงการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรทางการศึกษาด้วยการจัดการความรู้เป็นการศึกษาระยะก่อน การดำเนินโครงการ มีวัตถุประสงค์หลักของการศึกษา คือ เพื่อศึกษาความพร้อมและความเป็นไปได้ ขององค์กรกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมโครงการวิจัย จำแนกตามพื้นที่ภูมิศาสตร์ กลุ่มเป้าหมายของ การศึกษารั้งนี้ จำแนกเป็น 2 ระดับ ระดับแรก คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่อยู่ในเขตตรวจ ราชการกระทรวงศึกษาธิการที่ผ่านการคัดเลือก ด้วยเกณฑ์ต่อไปนี้ ก) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ข) ความ เป็นนักวิชาการของผู้บริหาร ค) คุณภาพทีมงาน และ ง) สมัครงใจเข้าร่วมโครงการ ระดับที่สอง คือ สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาที่ตกเป็นกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มเป้าหมายเลือกมา จำนวน 4 – 6 โรงเรียน ด้วยเกณฑ์ต่อไปนี้ ก) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้เข้าร่วม ข) โรงเรียนสมัครงใจเข้าร่วม รวมกลุ่มเป้าหมายสำนักเขตพื้นที่การศึกษา 17 แห่ง และสถานศึกษา จำนวน 78 โรงเรียน ระยะเวลาทำการศึกษายู่ระหว่างมกราคม – มีนาคม 2549 การศึกษารั้งนี้เก็บข้อมูลโดยการ ประชุมกลุ่มและให้กลุ่มเข้าประชุมเล่าเรื่องในประเด็นตามคำถามของผู้วิจัย การประเมินความพร้อม และความเป็นไปได้ในประเด็นต่างๆ จะประเมินจากเรื่องเล่า ประกอบกับข้อมูลที่องค์กรทางการ ศึกษา รายงาน ดังนั้น การประเมินจึงเป็นวิจรรย์ของผู้อยู่วิจัยที่ประเมินจากข้อมูลที่รับฟัง สำหรับการ ทำให้การประเมินมีความเป็นปรนัยนั้น คณะวิจัยได้กระทำโดยให้ผู้อยู่วิจัย 2 คน นักวิจัยผู้ช่วย 1 คน ร่วมกันประเมินในการเก็บข้อมูลแต่ละครั้ง และนำข้อมูลมาอภิปรายร่วมกันก่อนตัดสินใจประเมินใน แต่ละประเด็น หลังจากนั้นจึงรวมคะแนนประเมินเข้าด้วยกัน เพื่อกำหนดระดับความพร้อมและความเป็นไปได้โดยแยกพิจารณาในกลุ่มของสำนักงานเขตพื้นที่และในกลุ่มสถานศึกษา

ผลการศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ผลการศึกษาระดับความพร้อมและความเป็นไปได้ ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของ โครงการวิจัย คือ มีสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาที่มีความเป็นไปได้มากและสามารถเป็นต้นแบบของการพัฒนา จำนวน 9 เขต มีความพร้อม และเป็นไปได้มาภายใต้การนิเทศโครงการปกติจำนวน 6 เขต มีความพร้อมและความเป็นไปได้ภายใต้ การนิเทศและการดูแลเพิ่มเติม 1 เขต และมีความพร้อมและความเป็นไปได้น้อย 1 เขต ระดับ สถานศึกษา ผลการศึกษาระดับพร้อมและความเป็นไปได้ระดับสถานศึกษาจำนวน 78 แห่ง ในสำนัก เขตพื้นที่การศึกษา 17 เขต ได้ผลว่า มีสถานศึกษาที่มีความเป็นไปได้มากและสามารถเป็นต้นแบบของ การพัฒนาจำนวน 19 แห่ง มีพร้อมและความเป็นไปได้มาภายใต้การนิเทศโครงการปกติจำนวน 25 แห่ง มีพร้อมและความเป็นไปได้ภายใต้การนิเทศและการดูแลเพิ่มเติม 33 แห่ง และมีพร้อมและความเป็นไปได้น้อย 1 แห่ง

นอกจากการประเมินตามแบบประเมินที่เตรียมไว้แล้ว คณะวิจัยได้เรียนรู้ว่า บางเขตพื้นที่และ สถานศึกษาได้เริ่มดำเนินบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้โดยการสนับสนุนจากหน่วยงาน อื่นๆ ไปบ้างแล้ว บางแห่งมีการจัดกิจกรรมขึ้นเอง ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับการจัดการความรู้ แต่ไม่

เข้าใจว่าสิ่งที่ตนเองกำลังทำนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความรู้ ข้อมูลจากเรื่องเล่าทำให้เห็นว่าในบางกิจกรรมมีการปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่เป็นเลิศได้ แต่ยังไม่ได้มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ ไม่เกิดการต่อยอดความรู้และไม่ได้เผยแพร่ต่อหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกเพื่อเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเพื่อใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะ ผลการศึกษาทำให้เห็นชัดเจนว่า มีทางเลือกหลายประการในการตัดสินใจเลือกกลุ่มเป้าหมาย โดยพิจารณาจากข้อดีข้อเสีย ผลประโยชน์ที่จะได้รับในระยะยาว และงบประมาณที่ความต้องการจะลงทุนเพื่อการดำเนินงานตามโครงการวิจัย แต่อย่างไรก็ตาม แนวความคิดในการดำเนินงานโดยใช้เขตพื้นที่การศึกษาเป็นศูนย์บริหารโครงการระดับที่สองเป็นยุทธศาสตร์ที่จะช่วยให้โครงการประสบความสำเร็จได้สูงขึ้น เนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่จะเป็นหน่วยกลางที่ดูแลการร่วมใช้ทรัพยากรและมีการถ่ายทอดความรู้ในระหว่างเขตกับสถานศึกษา และระหว่างสถานศึกษาค้นคว้ากันได้

เอื้อน ปิ่นเงิน (2549) ได้ทำการศึกษาการจัดการฐานความรู้โดยใช้ Case-Based Reasoning ได้ทำการวิจัยนี้นำเสนอวิธีการสร้างเคส (Case generation) โดยใช้รหัสและทฤษฎีพีชคณิตเชิงตรรกศาสตร์ โดยทฤษฎีพีชคณิตใช้ในการแทนและอธิบายรูปแบบในลักษณะของตัวแปรภาษา (linguistic representation) และนำทฤษฎีกราฟเข้ามาใช้ในขั้นตอนการสร้างกฎและเก็บกฎที่ได้ลงใน CBR ในขั้นตอนของการใช้งานระบบ CBR นั้นเคสใดที่อยู่ในฐานความรู้ที่มีความคล้ายกันกับปัญหาที่เราต้องการจะถูกระบบดึงออกมาใช้งาน ในงานวิจัยนี้จะใช้การวัดค่าความคล้ายโดยวิธีการแบบพีชคณิตอินเฟอร์เรน (fuzzy inference) จุดประสงค์ของงานวิจัยนี้คือ ต้องการสร้างระบบ CBR (Case Based Reasoning) เพื่อใช้จัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพสูง โดยได้นำเสนอวิธีการเพิ่มความเร็วในการสร้างเคสโดยการลดพีเจอร์ในการจำแนกข้อมูล และเพิ่มความเร็วในค้นคืนด้วยการลดกฎให้มีความเหมาะสม (rule optimization)

กอบกุล พิงมา (2550) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดการองค์ความรู้ของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการองค์ความรู้ของบัณฑิตวิทยาลัย เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ปัจจัยด้านการเรียนรู้ ปัจจัยด้านผู้นำหรือผู้บริหาร ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีม และปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศกับประสิทธิภาพในการจัดการองค์ความรู้ บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นบุคลากรของบัณฑิตวิทยาลัยสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังทั้งหมด 575 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ในการศึกษามีจำนวน 236 คน โดยคำนวณจากสูตรของ Yamani

ผลการศึกษา พบว่า บุคลากรบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 41.95 ปี ด้านสถานภาพสมรสพบว่า ส่วนใหญ่สมรสแล้ว ด้านระดับการศึกษาพบว่า จบการศึกษาระดับปริญญาโท บุคลากรส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ มีระยะเวลาทำงานเฉลี่ย 13.47 ปี บุคลากรมีรายได้ 20,000 – 29,999 บาทต่อเดือน มากที่สุด มีตำแหน่งระดับ 8 ด้านตำแหน่งทางวิชาการพบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์

ด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยวัฒนธรรมองค์การ ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยมีความคิดเห็นค่อนข้างมากเกี่ยวกับเรื่องหน่วยงาน มีวิสัยทัศน์ เป้าหมายและการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจนมากที่สุด และมีความคิดเห็นค่อนข้างมากเกี่ยวกับเรื่องหน่วยงานมีเจตนาที่ดีในการแบ่งปันความรู้ นำความรู้มาต่อต่อทอดความรู้ของคนรุ่นใหม่ต่อไป หน่วยงานมีวัฒนธรรมภายในองค์กรที่มีความไว้วางใจและให้เกียรติกัน และบุคลากรในหน่วยงานเคารพในความคิดเห็นของร่วมงานในทุกระดับ ส่วนปัจจัยด้านการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยมีความคิดเห็นค่อนข้างมากเกี่ยวกับเรื่องบุคลากรในหน่วยงานมีความรู้ตรงกับสายงานที่รับผิดชอบมากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องในหน่วยงานมีอุปกรณ์เครื่องมือที่ช่วยในการเรียนรู้ บุคลากรในหน่วยงานของท่านมีความกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้พัฒนาตนเอง ด้านผู้นำหรือผู้บริหารพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย แต่มีความคิดเห็นในระดับค่อนข้างมากเกี่ยวกับเรื่องผู้บริหารเข้าใจลักษณะของปัญหาและพันธกิจในองค์กร ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในหน่วยงานมีการเรียนรู้ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมในภาพรวมค่อนข้างน้อย แต่มีความคิดเห็นในระดับค่อนข้างมากเพียงเรื่องเดียวคือ หน่วยงานสนับสนุนการเสนอความคิดระบบการทำงานใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน ส่วนปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีมพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย แต่มีความคิดเห็นค่อนข้างมากเกี่ยวกับเรื่องบุคลากรมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมงาน และบุคลากรในหน่วยงานยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและเปิดกว้างให้โอกาสแก่ทางเลือกที่ดีที่สุด ส่วนปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศพบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก และมีความคิดเห็นค่อนข้างมากเกี่ยวกับเรื่องของโปรแกรมที่ใช้ในการทำงานเหมาะสมที่จะสร้างเสริมองค์ความรู้ให้กับหน่วยงาน ระบบสารสนเทศที่นำมาใช้ในหน่วยงานทำให้การค้นคว้าหาความรู้รวดเร็วขึ้น ระบบสารสนเทศที่นำมาใช้ในหน่วยงานช่วยให้ความสะดวกในการค้นคว้าองค์ความรู้ ระบบสารสนเทศที่นำมาใช้ในหน่วยงานมีความถูกต้องแม่นยำ ด้านประสิทธิภาพในการจัดการองค์ความรู้พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างน้อยเรื่องหน่วยงานมีการพัฒนาความรู้ตำรางานวิชาการงานวิจัย บุคลากรในหน่วยงานมีการพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานมีการนำองค์ความรู้มาช่วยในการทำงานให้ประหยัดมากขึ้น ข้อมูลข่าวสารในหน่วยงานเป็นประโยชน์ต่อการ

จัดการองค์ความรู้ หน่วยงานมีการสร้างวัฒนธรรมองค์การที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หน่วยงานมีการนำองค์ความรู้มาช่วยในการทำงานให้เร็วขึ้น และหน่วยงานมีการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ให้กับชุมชน

พรพิมล ธรรมาภิรมย์โชค (2550) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ สำหรับหน่วยงานภาครัฐ โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับหน่วยงานภาครัฐ เป็นการวิจัยที่ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารรายงานคำรับรองการปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 จำนวน 140 ชุด ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ โดยการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการจัดการความรู้ จำนวน 20 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก ขั้นตอนที่ 3 การร่างและการตรวจสอบรูปแบบการจัดการความรู้ สำหรับหน่วยงานภาครัฐ โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการความรู้ จำนวน 11 คน ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม และขั้นตอนที่ 4 การนำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้ของหน่วยงานภาครัฐ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน รับรองความเหมาะสมการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสารรายงานคำรับรองการปฏิบัติราชการ พบว่า ขั้นตอนการสร้างและการแสวงหาความรู้กับขั้นตอนการประมวลและกลั่นกรองความรู้มีวิธีการคล้ายกัน หน่วยงานส่วนใหญ่ให้ผู้เชี่ยวชาญประชุมเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของความรู้ ขั้นตอนการเข้าถึงข้อมูลคล้ายกับขั้นตอนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้
2. ผู้อำนวยการจัดการความรู้ส่วนใหญ่เห็นว่า เป้าหมายของการจัดการความรู้ภาครัฐต้องมุ่งเน้นการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในหน่วยงาน บุคลากรต้องสามารถนำความรู้ไปใช้พัฒนาตนเองได้ ต้องจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานจากการสร้างและพัฒนาความรู้วิชาการใหม่ๆ
3. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการความรู้เห็นว่า ขั้นตอนการนำความรู้ไปใช้เป็นขั้นตอนสำคัญของรูปแบบและให้ลดขั้นตอนโดยการรวมขั้นตอนการประมวลและกลั่นกรองเข้ากับขั้นตอนการสร้างความรู้ให้เป็นขั้นตอนการสร้างความรู้
4. รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดความรู้ ได้แก่ จัดตั้งคณะทำงาน จัดประชุมคณะทำงาน สืบค้นและรวบรวมความรู้ จัดลำดับความสำคัญของความรู้ และกำหนดแหล่งความรู้ที่จำเป็น 2) การแสวงหาความรู้จากภายในและภายนอกหน่วยงาน 3) การสร้างความรู้ ได้แก่ กำหนดทีมสร้างความรู้ ประชุมทีมสร้างความรู้ และบูรณาการความรู้ไปใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงาน 4) การจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ ได้แก่ กำหนดโครงสร้างความรู้ และรวบรวมและจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกิจกรรมเรียนรู้และการจัดช่องทางเผยแพร่ความรู้ 6) การนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาคน งาน และหน่วยงาน และ 7) การติดตามและประเมินผลทั้งในด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิตและผลลัพธ์

และองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การเรียนรู้ ประกอบด้วยวิสัยทัศน์และเป้าหมาย วัฒนธรรม กลยุทธ์ ได้แก่ การเตรียมการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การสื่อสาร กระบวนการและเครื่องมือ และการยกย่อง ชมเชย และการให้รางวัล และโครงสร้างองค์กร 3) คน ประกอบด้วยผู้บริหาร บุคลากร และผู้รับบริการ และ 4) เทคโนโลยี ประกอบด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีเพื่อยกระดับการเรียนรู้

ยุพิน มีสดีย์ (2550) ได้ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อระบบอินทราเน็ต เพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ของข้าราชการส่วนกลาง กรมศุลกากร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยระบบอินทราเน็ต 2. ศึกษาระดับความคิดเห็นที่มีต่อระบบอินทราเน็ตเพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ 3. เปรียบเทียบความคิดเห็นโดยจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล 4. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยระบบอินทราเน็ตกับความคิดเห็นที่มีต่อระบบอินทราเน็ตเพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ของข้าราชการส่วนกลาง กรมศุลกากร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการระดับ 1-7 ที่ปฏิบัติหน้าที่ที่สำนักงานส่วนกลาง กรมศุลกากร จำนวน 320 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที สถิติทดสอบเอฟ สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมจำแนกทางเดียว ทดสอบตัวแปรเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยระบบอินทราเน็ตของข้าราชการส่วนกลาง กรมศุลกากรพบว่า ข้าราชการส่วนกลาง กรมศุลกากร มีระดับปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยระบบอินทราเน็ตในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อระบบอินทราเน็ตเพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ของข้าราชการส่วนกลาง กรมศุลกากร พบว่า ข้าราชการส่วนกลาง กรมศุลกากร มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อระบบอินทราเน็ต เพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ของข้าราชการส่วนกลาง กรมศุลกากร จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ไม่แตกต่างกัน 4. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยระบบอินทราเน็ตกับความคิดเห็นที่มีต่อระบบอินทราเน็ตเพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ของข้าราชการส่วนกลาง กรมศุลกากร พบว่า มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางและมีความสัมพันธ์ไปในทางบวก

สุจิรา วิจิตร (2550) ได้ทำการศึกษาองค์กรชุมชนที่มีการจัดการความรู้และกระบวนการเรียนรู้ : กรณีศึกษา ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ทำการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปรัชญาและกิจกรรมของศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียง วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ของคนในชุมชน และเพื่อหาแนวทางการพัฒนาองค์กรชุมชนจากบทเรียนของกรณีศึกษา ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียง โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก

การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การจัดสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม กับกลุ่มเป้าหมาย คือ คณะทำงานของศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียง และชาวชุมชนไม้เรียงที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

ผลการวิจัยพบว่า ปรัชญาของศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียง คือ เรียนในสิ่งที่ต้องการ ทำในสิ่งที่รู้แล้ว ซึ่งได้มีการนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมพัฒนา และภายหลังได้มีการเพิ่มเติมปรัชญาใหม่เข้ามาในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจในครั้งหลังปี พ.ศ. 2540 คือ เรียนในสิ่งที่ต้องรู้ เรียนในสิ่งที่ควรรู้ เนื่องจากเห็นว่าชาวชุมชนควรจะมีการเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมที่จะรับมือและดำรงอยู่ได้ในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยกิจกรรมต่างๆ นั้นเกิดขึ้นภายใต้การจัดการความรู้ของศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียง ซึ่งเป็นการนำความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่อย่างหลากหลายในชุมชน และความรู้จากภายนอกชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชาวชุมชนในการสร้างอาชีพเสริม การจัดการความรู้ได้ส่งผลให้เกิดหลักสูตรการฝึกอบรมเกษตรกรทั่วไปในตำบลไม้เรียง ซึ่งประกอบด้วย 8 กิจกรรม จากนั้นจึงมีการเพิ่มเติมกิจกรรมใหม่เข้ามา คือ กิจกรรมโรงเรียนมังคุด ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมการเพาะเลี้ยงกบ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียง ได้อาศัยปัจจัยต่างๆ ในการเอื้อหรือสนับสนุนต่อการดำเนินกิจกรรม ซึ่งปัจจัยภายใน ได้แก่ โครงสร้างของศูนย์ ด้านระบบการถ่ายทอดความรู้ของศูนย์ฯ ผู้นำชุมชนและคณะทำงานของศูนย์ฯ ด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ การจัดการ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านนโยบาย จากการจัดการความรู้ได้ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้โดยศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียงขึ้น ทำให้ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียงได้มีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยการถ่ายทอดความรู้ให้กับชาวชุมชนด้วยรูปแบบของศูนย์เรียนรู้ และจากกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวได้นำไปสู่การเรียนรู้ของชาวชุมชน แนวทางการพัฒนาองค์กรชุมชนจากบทเรียนของกรณีศึกษา ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียง ควรส่งเสริมให้ชาวชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการทุกๆ ขั้นตอนของศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียง เพื่อให้ชาวชุมชนเกิดการรับรู้และตระหนัก รวมทั้งเข้าใจในการดำเนินการต่างๆ ของศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียงมากขึ้น โดยเฉพาะในขั้นตอนการประเมินผลหรือสรุปบทเรียนต่างๆ

ฉัตรกร สงคราม และ สุขุมารณ์ ชันศรี (2551) ได้ทำการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ของอาจารย์และบุคลากร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สจล. ได้ทำวิจัยการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ของอาจารย์และบุคลากรคณะเทคโนโลยีการเกษตร สจล. มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการความรู้ในคณะเทคโนโลยีการเกษตร พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และความคิดเห็นต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ของอาจารย์และบุคลากรในคณะเทคโนโลยีการเกษตร 2)

ทดลองใช้ต้นแบบระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ที่เหมาะสมกับอาจารย์และบุคลากรคณะเทคโนโลยีการเกษตร 3) นำเสนอระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ที่เหมาะสมกับอาจารย์และบุคลากรคณะเทคโนโลยีการเกษตร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ อาจารย์และบุคลากรคณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ปี พ.ศ. 2551 ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์จาก 8 ภาควิชา จำนวน 108 คน บุคลากรที่เป็นนักวิชาการและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการจาก 1 สำนักงาน จำนวน 44 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 152 คน

วิธีดำเนินการวิจัย เริ่มจากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการความรู้ในคณะเทคโนโลยีการเกษตร พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และความคิดเห็นต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ของอาจารย์และบุคลากรของคณะเทคโนโลยีการเกษตร โดยการส่งแบบสอบถามไปยังภาควิชาและสำนักงาน ซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับมาจำนวน 100 ชุด นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการออกแบบและพัฒนาต้นแบบระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ที่เหมาะสมของอาจารย์และบุคลากรคณะเทคโนโลยีการเกษตร จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกับการจัดการความรู้ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของต้นแบบระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ที่พัฒนาขึ้น และดำเนินการปรับปรุงแก้ไข แล้วจึงนำต้นแบบระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ที่พัฒนาขึ้นไปให้อาจารย์และบุคลากรคณะเทคโนโลยีการเกษตรทดลองใช้เป็นเวลา 3 เดือน และทำการสัมภาษณ์อาจารย์และบุคลากร จำนวน 10 คน ที่ทดลองใช้ระบบฯ เกี่ยวกับความพึงพอใจในการใช้งาน พฤติกรรมการใช้งาน ความมีส่วนร่วม ผลการปฏิบัติงานของปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม นำผลการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลและปรับปรุงระบบให้สมบูรณ์ก่อนที่จะนำเสนอผลการวิจัยและข้อเสนอแนะลงในรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัยเพื่อการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการความรู้ในคณะเทคโนโลยีการเกษตร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการจัดการความรู้ แต่ยังไม่มียกกิจกรรมหรือกระบวนการจัดการความรู้ที่เป็นรูปธรรมชัดเจนเกิดขึ้นในหน่วยงาน ส่วนพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของอาจารย์และบุคลากรคณะเทคโนโลยีการเกษตร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้งานอินเทอร์เน็ตเพื่อการรับส่งข่าวสารข้อมูลผ่าน E-mail กระดานสนทนา (Web board) และเขียนสมุดบันทึก (Blog / Diary) มากที่สุด โดยสถานที่ที่ใช้งานอินเทอร์เน็ตมากที่สุดได้แก่ ที่ทำงาน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการใช้อินเทอร์เน็ต 6 – 10 ปี และใช้งานอินเทอร์เน็ตทุกวัน โดยมีระยะเวลาในการใช้งานอินเทอร์เน็ตต่อครั้ง $\frac{1}{2}$ - 1 ชั่วโมง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้

เหตุผลในการเลือกใช้งานหรือไม่เลือกใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยพิจารณาจากความจำเป็นต่อการทำงานมากที่สุด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการความรู้ในขณะเทคโนโลยีการเกษตรน้อย แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ในขณะเทคโนโลยีการเกษตร โดยเห็นว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารช่วยให้การจัดการความรู้มีความสะดวกและรวดเร็ว ซึ่งควรมีทีมงานพัฒนาระบบโดยเฉพาะและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่พัฒนาขึ้นควรมีการใช้งานที่ง่าย

ผลการวิจัยเพื่อการทดลองใช้ต้นแบบระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ที่เหมาะสมกับอาจารย์และบุคลากรคณะเทคโนโลยีการเกษตร พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในต้นแบบระบบฯ ที่พัฒนาขึ้น โดยเห็นว่าเป็นช่องทางที่เหมาะสมกับเทคโนโลยีและรูปแบบการปฏิบัติงานในปัจจุบัน มีการใช้งานที่ไม่ยุ่งยากนัก แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างยังมองว่า อาจารย์และบุคลากรยังเข้ามาใช้งานน้อย จึงควรจะทำการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น รวมทั้งสร้างแรงจูงใจหรือบรรยากาศให้ทุกคนเข้าร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้มากขึ้น

ผลการวิจัยเพื่อนำการเสนอระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ที่เหมาะสมกับอาจารย์และบุคลากรคณะเทคโนโลยีการเกษตร พบว่า โครงสร้างของระบบฯ ประกอบด้วย 1) โฮมเพจ (Home) 2) ส่วนแนะนำการใช้งาน (Help) 3) ฐานข้อมูลการปฏิบัติงาน (Job Database) 4) บันทึกรู้ (Blog) 5) วิกี (Wiki) 6) รายชื่อสมาชิก (Member List) 7) กระดานสนทนา (Forum) 8) คลังความรู้ (Knowledge Asset) 9) ดาวน์โหลด (Download) 10) ระบบค้นหา (Search) 11) สมาชิกดีเด่น (Reward) 12) ภาพกิจกรรม (Gallery) โดยกระบวนการของระบบฯ แบ่งตามขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1) การกำหนดสิ่งที่ต้องเรียนรู้ (Knowledge Identification) ขั้นตอนที่ 2) การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) ขั้นตอนที่ 3) การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) ขั้นตอนที่ 4) การจัดเก็บและสืบค้นความรู้ (Knowledge Storage & Retrieval) ขั้นตอนที่ 5) การถ่ายโอนความรู้และใช้ประโยชน์ (Knowledge Transfer & Utilization)

เพียรพูล เกิดวิชัย (2551) ได้ทำการจัดการองค์ความรู้ของระบบผู้เชี่ยวชาญ เพื่อช่วยในการออกแบบระบบไฟฟ้าแสงสว่างในอาคาร สำหรับธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง (SME) บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต. ได้ทำการวิจัยนี้พัฒนาขึ้นในรูปแบบของการจัดการองค์ความรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการใช้งาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวางแผนการติดตั้งระบบไฟฟ้าแสงสว่างภายในอาคารสำหรับธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง (SME) โดยผู้ประกอบการสามารถคำนวณและคาดการณ์ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น สามารถทราบถึงระยะเวลาในการใช้อุปกรณ์แต่ละประเภท ช่วงเวลาในการปรับเปลี่ยนอุปกรณ์เพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย หรือจุดคุ้มทุนของระบบไฟฟ้าแสงสว่าง อีกทั้ง

ระบบยังแสดงภาพจำลองของการติดตั้งไฟฟ้าแสงสว่างตามพื้นที่และลักษณะของห้องภายในอาคารที่ต้องการออกแบบฯ โดยใช้ข้อมูลจากฐานความรู้ของระบบผู้เชี่ยวชาญฯ ตามหลักการของทฤษฎีของการออกแบบระบบไฟฟ้าแสงสว่าง ผู้ประกอบการสามารถเลือกคำนวณได้ 2 แบบ คือ จำนวนอัตโนมัติและคำนวณแบบเลือกอุปกรณ์ ซึ่งผู้ใช้สามารถนำรายงานการคำนวณเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจหรือใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนธุรกิจได้ อีกทั้งระบบยังแบ่งส่วนของผู้ดูแลระบบเพื่อให้สามารถเพิ่มเติม ลบ และเปลี่ยนแปลงองค์ความรู้ รายการอุปกรณ์ไฟฟ้าแสงสว่างที่จัดเก็บในฐานความรู้ และสามารถจัดการฐานข้อมูลของผู้ใช้ได้

ระพีพรรณ พิริยะกุล (2551) ได้ทำการศึกษาการจัดการความรู้ที่เหมาะสมกับลักษณะประชากรไทย (กรณีศึกษาประชากรในเขตกรุงเทพฯ และจังหวัดมหาสารคาม) ได้ทำการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการค้นหาความรู้และการนำความรู้ไปใช้งาน พฤติกรรมการค้นหาความรู้ประกอบด้วยการใช้สื่อ เวลาที่ใช้และขนาดความรู้ที่ต้องการการศึกษาดำเนินการโดยการสำรวจด้วยตัวอย่างด้วยแบบสอบถามกับตัวอย่าง 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 จำนวน 401 ชุดจากประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร และกลุ่มที่ 2 จำนวน 410 ชุดจากประชากรในเขตจังหวัดมหาสารคามซึ่งเป็นตัวแทนของประชากรในเขตภาคอีสาน

ผลการวิจัยพบว่า โดยเฉลี่ยแล้วคนในกรุงเทพมหานครจะมีการอ่านหนังสือในขนาด (จำนวนหน้า) ที่มากกว่า ประชากรทั้งสองจังหวัดใช้อินเทอร์เน็ตในอัตราที่ใกล้เคียงกัน คนในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่จะนำความรู้ไปใช้เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ ขณะที่คนในจังหวัดมหาสารคามนำความรู้ไปใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมและเพื่อการเกษตร ประชากรทั้งสองจังหวัดจะมีความต้องการตรงกันในขนาดความรู้ที่สามารถอ่านได้คือ 1 - 2 หน้าในหนึ่งครั้ง และมีพฤติกรรมในการรับรู้ผ่านสื่อ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ในอัตราที่ไม่แตกต่างกัน

ตัวแบบที่ใช้ในการทำนายพฤติกรรมการรับรู้และการนำความรู้ไปใช้ประกอบด้วย Multinomial Logistics Regression Model กรณีที่ตัวแปรตามมีผลลัพธ์มากกว่า 2 ประการ และใช้ Binary Logistics Model Linear Discriminant Analysis และ Artificial Neural Network Model ในกรณีที่ตัวแปรตามมีผลลัพธ์เพียง 2 ประการ โดยกำหนดให้มีปัจจัยสาเหตุประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สถานะภาพสมรส และอาชีพ

ผลการทำนายขนาดความยาวในการอ่านหนังสือด้วย Multinomial Logistics Regression ของประชากรทั้งในกรุงเทพมหานครและจังหวัดมหาสารคามมีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดของขนาดความยาวของการอ่านหนังสือตรงกันคือ การศึกษา อายุ รายได้ สถานะภาพสมรส เพศ อาชีพ ข้าราชการและพนักงานของรัฐ และอาชีพแม่บ้าน ยกเว้นอาชีพข้าราชการและพนักงานของรัฐจะไม่มีอิทธิพลต่อขนาดความยาวในการอ่านของคนในจังหวัดมหาสารคาม

ผลการศึกษาโดยใช้ Binary Logistics Model และ Artificial Neural Network Model เพื่อคาดคะเนการนำความรู้ไปใช้ (ใช้/ไม่ใช้) ด้านต่างๆ รวมทั้งสิ้น 10 ด้าน พบว่า Binary Logistics Model คาดคะเนได้ถูกต้องระหว่าง 63.20% ถึง 91.5 % ขณะที่ Artificial Neural Network Model คาดคะเนได้ถูกต้องระหว่าง 71.24% ถึง 81.56% เฉพาะประเด็นการคาดคะเนเรื่องการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในด้านการทำงานและดูแลผลประโยชน์ ผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง Binary Logistics Model Linear Discriminant Analysis Model และ Artificial Neural Network Model พบว่ามีความถูกต้องของการทำนาย 64.20% 78.25% และ 62.36% ตามลำดับ

อศนีย์ ก่อตระกูล (2551) ได้ทำการพัฒนา Meta Knowledge และซอฟต์แวร์เครื่องมือสนับสนุนสำหรับบริหารและจัดการความรู้ ได้ทำการพัฒนา MetaKnowledge และ ซอฟต์แวร์เครื่องมือสนับสนุนสำหรับบริหารและจัดการความรู้นี้ เกิดขึ้นเนื่องจากในปัจจุบันเริ่มมีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการเกษตรที่อยู่ในรูปแบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์จำนวนมากและอยู่กระจัดกระจายกันไปตามระบบอินเทอร์เน็ตและตามองค์กรต่างๆ ข้อมูลเหล่านี้โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรมาก แต่เกษตรกรยังคงเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้ลำบาก จากปัญหาเหล่านี้จึงเป็นที่มาของเครื่องมือที่ช่วยรวบรวมข้อมูลด้านการเกษตรเหล่านี้เข้าด้วยกัน มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระเบียบ เพื่อให้สะดวกต่อการนำไปใช้โดยเครื่องมือบริการค้นหาความรู้และนำผลลัพธ์ไปแสดงให้แก่ผู้ในรูปแบบที่เข้าใจได้ง่ายและตรงต่อความต้องการมากที่สุด

ผลการวิจัยของโครงการนี้ได้ฐานความรู้ด้านข้าวไทย จาก 4 แหล่ง ได้แก่ กรมการข้าว www.ricethailand.go.th กรมส่งเสริมการเกษตร <http://www.doae.go.th> กรมวิชาการเกษตร <http://www.doa.go.th> และศูนย์สารสนเทศการเกษตร โดยทั้งหมดจัดเก็บอยู่ในฐานข้อมูล Dspace ที่สามารถจัดเก็บเอกสารได้หลายรูปแบบเช่น .doc .txt .pdf เป็นต้น พร้อมทั้ง metadata ในระดับเอกสาร ระบบนี้ให้บริการความรู้แบบ one stop service โดยใช้ ontolygy เป็น navigator ในการเชื่อมโยงข้อมูล นอกจากนี้ยังพัฒนาระบบสืบค้นฐานความรู้เรื่องข้าวไทย โดยเพิ่มระบบชวาค์เด็กซ์ เพื่อสร้างชุดคำพ้องเสียงและระบบสร้างคำอ่านเป็นตัวอักษรโรมัน (Romanization) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสืบค้น

งานวิจัยในต่างประเทศ

การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชนในต่างประเทศ จะมีลักษณะที่แตกต่างจากในประเทศไทยหลายประการ โดยมากจะจัดตั้งในลักษณะที่เป็นหน่วยงานของรัฐ เพื่อส่งเสริมการใช้ไอซีทีสำหรับประชาชนในชนบท อาจมีชื่อเรียกว่า เทลเซนเตอร์ (Telecentre) มากกว่าที่จะเป็นศูนย์การ

เรียนรู้ไอซีทีชุมชน (Freire, 2008) โดยมีการพัฒนารูปแบบและวิธีการในการจัดตั้งศูนย์แตกต่างกันไป จากในประเทศไทย

อับดุล (Abdon, 2008) ได้อธิบายเกี่ยวกับเทเลเซนเตอร์ว่าเป็นโครงการระดับโลกที่สนับสนุนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความยั่งยืนของศูนย์กลางติดต่อสื่อของนครระดับรากหญ้า เป็นแหล่งของการให้บริการ เพิ่มทักษะและโอกาสให้กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและพื้นที่ชนบททั่วโลก ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ มากกว่า 300 องค์กร มีกลุ่มคนรากหญ้าที่ร่วมขับเคลื่อนและแลกเปลี่ยนกันทั่วโลกหลายแสนคน เพื่อให้เกิดวิสัยทัศน์ใหม่ที่ว่า โอกาสทางดิจิทัลสำหรับเขาเท่าความยากจนให้กับคนรากหญ้า โดยเทเลเซนเตอร์จะเน้นไปที่เนื้อหาการให้บริการ ความสามารถในการสร้างเครือข่ายควบคู่กับความเข้มแข็งของประเทศและภูมิภาคที่ร่วมในเครือข่าย

ขณะที่การวิจัยเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนในรูปแบบของภาคอีสานในประเทศไทยของ ฉันทนา เวชโอสถศักดิ์ดา (Wech-O-sotsakda, 2008) พบว่า ชุมชนในชนบทมีความเข้าใจถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในลักษณะสถานการณ์ที่เป็นรูปธรรมและความจริงแล้วเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสามารถทำให้เขาค้นพบสิ่งที่ต้องการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่าน ICT เป็นการฝึกปฏิบัติจะให้การสนใจให้พวกเขาเกิดความสนใจและบูรณาการการใช้ ICT เข้ากับชีวิตประจำวัน พวกเขาสามารถประยุกต์ประสบการณ์ที่ได้รับจากความรู้ใหม่และเทคโนโลยีต่างๆ ไปใช้งานได้ ศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนได้รับการพัฒนาบนพื้นฐานของรูปแบบที่พวกเขาเข้าใจและสนใจให้เกิดการใช้งาน ICT รูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตลอดชีวิตในแหล่งชุมชนที่ผู้วิจัยไปดำเนินการสองแห่งพบว่า สิ่งที่พวกเขาดำเนินการเป็นไปตามความต้องการของเขานั้นคือ แนวคิดการสร้างศูนย์ จุดประสงค์การสร้างศูนย์ การจัดการศูนย์ การใช้ประโยชน์ศูนย์และการประเมินผลศูนย์

มิติของการนำไอซีทีไปใช้เพื่อการศึกษาปรากฏในรายงานของซีมีโอ (SEAMEO, 2010) ได้กล่าวถึงประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียนได้สนับสนุนให้นำไอซีทีเข้ามาใช้ทางการศึกษา อันได้แก่ ไอซีทีระดับประเทศในด้านวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ไอซีทีระดับประเทศในการวางแผนและนโยบายการศึกษา ไอซีทีเพื่อเป็นพื้นฐานของประเทศและนโยบายการศึกษา โครงสร้างพื้นฐาน ไอซีทีและแหล่งทรัพยากรในโรงเรียน การพัฒนาวิชาชีพของครูและผู้บริหารโรงเรียน ไอซีทีกับชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ไอซีทีที่ต้องมีในหลักสูตรของประเทศการเรียนการสอนที่ใช้ไอซีที การวัดผล การประเมินและการวิจัย ดังจะเห็นได้ว่าไอซีทีเป็นส่วนหนึ่งที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศสมาชิก

ยูเนสโก (UNESCO, 2004) ได้ให้การสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนในประเทศอินเดีย

โดยต้องการให้เด็กและผู้หญิงในพื้นที่หนาแน่นและในชุมชนแออัดในกรุงนิวเดลี เมืองหลวงของประเทศโดยได้มีการฉลองครบรอบหนึ่งปีของการจัดตั้งในปี ค.ศ.2004 โดยยูเนสโกได้ให้การสนับสนุนโครงการเพื่อฝึกเด็กผู้หญิงและสตรีให้ใช้ ICT ในการปรับปรุงชีวิตของพวกเขา ในศูนย์จะมีกิจกรรมการใช้เครื่องมือมัลติมีเดีย และสนับสนุนทักษะอาชีพให้กับเด็กผู้หญิงและสตรีที่ยากจนรวมไปถึงการสร้างเสริมสุขภาพและการขาดอาหาร สนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมอาชีพอื่นๆ เช่น การตัดเย็บเสื้อผ้าและช่างตัดเสื้อ ภายในศูนย์จะประกอบด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่าย คอมพิวเตอร์ 4 ตัวที่ต่อเชื่อมอินเทอร์เน็ต มีเครื่องสแกนเนอร์และเครื่องพิมพ์ด้วย

อัลฮาคิมและฮัสซัน (AL-Hakim and Hassan ,2011) ได้ศึกษาความสำคัญของวิธีการของผู้บริหารระดับกลางในการนำการจัดการความรู้ไปใช้ ซึ่งมีผลโดยตรงกับการเพิ่มประสิทธิภาพของนวัตกรรม โดยการศึกษาได้แสดงกรอบแนวคิดการวิจัยบนฐานทฤษฎีโดยรวมเกี่ยวกับทฤษฎีความรู้ แหล่งทรัพยากร และความรู้พื้นฐานของหน่วยงาน ประกอบไปด้วย การวิเคราะห์, การใช้งานง่าย, และการปฏิบัติ โดยเฉพาะความต้องการหลักของการนำการจัดการความรู้ จะมีองค์ประกอบสำคัญคือ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ, กลยุทธ์การจัดการความรู้ และกระบวนการจัดการความรู้ ซึ่งพบว่า มีความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างความต้องการหลักในการนำการจัดการความรู้ไปใช้งาน กับนวัตกรรมที่เกิดขึ้นได้แก่ นวัตกรรมเทคโนโลยี นวัตกรรมการบริหาร นวัตกรรมรากฐาน และนวัตกรรมที่เพิ่มขึ้นด้วย แสดงให้เห็นว่าการจัดกลยุทธ์การจัดการความรู้มีผลต่อการนำความรู้ไปใช้งาน

สรุปเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวางแผนนโยบายการจัดการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ตามกรอบการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ตามเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกจากชุมชนที่มีความพร้อมใน 5 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านสถานที่ พร้อมต่อการติดตั้ง แข็งแรง สะดวกให้ประชาชนเข้ามาใช้บริการ
- 2) ด้านบุคลากร ต้องมีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์คอยดูแลตลอดอย่างน้อย 2 คน และในชุมชนจะต้องมีความสามัคคี มีความร่วมมือ ระหว่างส่วนราชการท้องถิ่น / ผู้นำท้องถิ่น และชาวบ้าน ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจว่าเมื่อศูนย์ฯไปตั้ง จะได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากทุกฝ่ายนั่นเอง
- 3) ด้านงบประมาณ จะต้องมีการบริหารจัดการด้านงบประมาณ เช่น เปิดอบรมคอมพิวเตอร์เบื้องต้นและจัดเก็บค่าสมัครในราคาถูก หรือเก็บค่าใช้บริการในราคาถูก เนื่องจากกระทรวงฯจะสนับสนุนค่าอินเทอร์เน็ต และค่าบำรุงรักษาคอมพิวเตอร์ให้ 1 ปีเท่านั้น หลังจากนั้นทางชุมชนจะต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดเอง

4) ด้านข้อมูล องค์ความรู้ - ชุมชนจะต้องมีองค์ความรู้ท้องถิ่นที่คิดว่าเป็นภูมิปัญญาแก้ท้องถิ่นนั้นๆ หรือเป็นความรู้ภูมิปัญญาเก่าๆ ที่ควรสืบสานอนุรักษ์ไว้ เพื่อนำมาเสนอและเผยแพร่ต่อไป

5) ด้านวิสัยทัศน์การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้นำ - ผู้นำชุมชนนั้นๆ จะต้องมีแผนการบริหารจัดการศูนย์ในระยะยาว ทั้งด้านแผนการบริหารจัดการกิจกรรมต่างๆ แผนการบริหารการเงิน แผนการบริหารบุคลากร และอื่นๆที่จะทำให้ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ยั่งยืนต่อไป

สำหรับแนวคิดการส่งเสริมการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน จะมีทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่

1) ด้านยุทธศาสตร์และทิศทางกระบวนการของศูนย์เรียนรู้ที่จะนำไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็ง

2) ด้านกระบวนการหลักเกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อชุมชน

3) ด้านกระบวนการหลักเกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อชุมชน

การวางแผนนโยบายการจัดการความรู้ (Knowledge Management Planning) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1) การบ่งชี้ความรู้

2) การสร้างและแสวงหาความรู้

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้

5) การเข้าถึงความรู้

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้

7) การเรียนรู้

ดังนั้นในการวางแผนนโยบายการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน จึงเป็นการศึกษาครอบคลุมตั้งแต่กรอบการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ตามเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกจากชุมชนที่มีความพร้อม การส่งเสริมการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนเพื่อส่งเสริมการปรับโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม อันจะนำไปสู่กระบวนการในการจัดทำแผนนโยบายการจัดการความรู้ทั้ง 7 ขั้นตอนต่อไป ซึ่งจะได้แผนนโยบายที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป